

In dit document worden in tabelvorm de belangrijkste recente ontwikkelingen weergegeven per dossier: eToegang, eDocumenten, eFactureren, eAanbesteden, eRapporteren en eGegevens, uitwisseling en opslag. Overige ontwikkelingen en observaties zijn opgenomen in een aparte tabel aan het eind van het document.

Structuur van dit document

De eerste kolom bevat Europese ontwikkelingen in beleid, wet- en regelgeving. In de tweede kolom worden de belangrijkste Europese en bredere mondiale standaardisatieontwikkelingen weergegeven. De derde kolom bevat een beschrijving van de implementatie van Europees beleid en de toepassing van de genoemde standaarden, met de focus op Nederland. In de derde kolom wordt de Nederlandse betrokkenheid bij beschreven ontwikkelingen weergegeven tot op het niveau van personen.

Als er samenhang tussen beleidsontwikkelingen en standaardisatieontwikkelingen is, zijn deze ontwikkelingen in dezelfde rij – dus naast elkaar - weergegeven. Indien beleidsontwikkelingen en standaardisatieontwikkelingen in verschillende rijen zijn beschreven, betekent dit dat door de onderzoekers geen samenhang is vastgesteld.

Aangenomen wordt dat van de internationale ontwikkelingen, Europese ontwikkelingen doorgaans de meeste impact hebben op de Nederlandse situatie. De Europese regelgeving heeft namelijk een directe doorwerking op Nederlandse. Daarom zijn de Europese ontwikkelingen in blauw weergegeven om ze te onderscheiden van mondiale ontwikkelingen.

Als een kolom leeg is, is er niks aangetroffen voor wat betreft Nederlandse toepassingen die direct verband houden met beleid en bij contactpersonen zijn er dan geen Nederlandse contactpersonen bekend.

'Lijsten Open standaarden'

Opname van standaarden op de 'Lijsten Open standaarden' van het Forum Standaardisatie is een belangrijke indicator voor toepassing - door de Nederlandse overheid - van die standaarden. Daarom is hierbij ook voor een kleuraanduiding gekozen: rood voor 'pas toe of leg uit' en oranje voor 'gangbaar'. Hierbij dient opgemerkt te worden dat niet alle standaarden van de 'Lijsten Open standaarden' in dit document genoemd worden; uitgangspunt is steeds de Europese en mondiale ontwikkelingen geweest. Bovendien is vermelding op de 'Lijsten Open standaarden' niet een zuivere graadmeter voor de daadwerkelijke toepassing van standaarden in Nederland – in een aantal gevallen kiezen overheden of het bedrijfsleven voor andere standaarden of een andere implementatiewijze.

Standaarden en normen

De begrippen 'standaard' en 'standaardisatie' zijn in hun ruimste betekenis gebruikt – (het maken van) afspraken door belanghebbenden om gezamenlijke doelstelling te bereiken. De nieuwe Europese Verordening voor Europese Standaardisatie biedt de Europese Commissie de mogelijkheid om te verwijzen naar industriespecificaties en typen standaarden anders dan de Europese Norm (EN) zoals ontwikkeld door CEN, CENELEC en ETSI. Daarmee is het verschil tussen de-facto en de-jure standaarden, of tussen 'standaarden' en 'normen', minder relevant geworden; veel relevanter is de daadwerkelijke harmonisatie die door toepassing van standaarden wordt bereikt. Toch is het voor een goed begrip van het belang van ontwikkelingen en meer specifiek van het niveau van harmonisatie, belangrijk om onderscheid te maken tussen de verschillende typen van afspraken als resultaat van de processen van CEN.

In dit document worden de volgende typen afspraken genoemd:

EN – Europese Norm, tot stand gekomen volgens een inspraak- en stemprocedure gebaseerd op het landenmodel (ook in ETSI). De 33 leden van CEN (de nationale normalisatie-instituten van 33 landen (NSB's) waaronder alle lidstaten van de EU) nemen deze normen over als nationale norm. Conflicterende nationale normen worden ingetrokken door de NSB's.

TS – Technische Specificatie, tot stand gekomen volgens een ietwat lichtere procedure, maar wel gebaseerd op het landenmodel. Overname als nationale norm is niet verplicht.

CWA – Europese afspraak tussen twee of meer partijen, en uitgegeven en beheerd door CEN of CENELEC. CWA's mogen conflicteren met andere CWA's, maar niet met EN's (zie hierboven). Overname als nationaal document is niet verplicht.

Voorts wordt een reeks 'industriestandaarden' vermeld, ontwikkeld in organisaties als OASIS en W3C. Dat de industrie ook het belang van een formeel afgestemde standaardencatalogus erkent blijkt uit het feit dat veel van deze industriestandaarden aan ISO zijn overgedragen voor formele afstemming en beheer volgens het landenmodel. Een aparte categorie volgen de afspraken binnen UN/CEFACT, die formeel afspraken zijn tussen overheden. Ook UN/CEFACT maakt gebruik van de formele instituten voor het beheer van haar standaarden; zo wordt de EDIFACT-standaard onderhouden door ISO/TC 154. Ook CEN biedt via de zogenaamde 'consortium bridge' de mogelijkheid om industriestandaarden te formaliseren volgens de geijkte procedures voor Europese normering.

eToegang			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
<p>Cybercrime</p> <p>De Europese Commissie maakt veel werk van het aanpakken van cybercrime. Zowel op wetgevend gebied als in de praktijk. Momenteel wordt er onderhandeld over een nieuwe richtlijn die de Commissie in 2010 heeft voorgesteld. Deze richtlijn maakt het mogelijk om de daders van cyberaanvallen en de makers van kwaadaardige software te vervolgen en te straffen. Verder moeten de lidstaten voortaan snel reageren op dringende verzoeken om steun bij cyberaanvallen zodat de Europese justitiële en politieke samenwerking op dit gebied doeltreffender wordt. Van normen en standaarden is geen sprake in deze conceptrichtlijn.</p> <p>De Commissie is ook bezig met het opzetten van EISAS – European Information Sharing and Alert System. De nationale component heet information sharing and alert system (N)ISAS. In 2012 moesten de lidstaten aangesloten zijn. Nederland is inmiddels aangesloten. In juni 2011 heeft de Europese Unie haar eigen Computer Emergency Response pre-configuration Team (CERT) opgericht. Dit team moet alle instellingen in de Unie beschermen tegen aanvallen op de informatiesystemen. Het team bestaat uit IT beveiligingsexperts uit verschillende EU-instellingen. Per eind 2012 moesten alle lidstaten ook beschikken over een eigen CERT. In Nederland wordt de CERT vormgegeven door het Nationaal Cyber Security Centrum. Het centrum valt onder</p>	<p>CSCG</p> <p>Eind 2011 hebben CEN, CENELEC en ETSI de Cybersecurity Coordination Group (CSCG) opgericht met als doel:</p> <ul style="list-style-type: none"> — De technische beleidscommissies van CEN/CENELEC en ETSI strategisch te adviseren over Cybersecurity — Bestaande Europese en internationale standaarden op het gebied van Cybersecurity te analyseren; — Gezamenlijke Europese eisen ten aanzien van Europese en internationale standaardisatie op het gebied van Cybersecurity te definiëren; — Een Europese <i>roadmap</i> op te stellen voor de standaardisatie op het gebied van Cybersecurity, rekening houdend met mandatering door de Europese Commissie; — Te fungeren als vraagbaak voor EU-instellingen met betrekking tot de standaardisatie van Cybersecurity; — Bilateraal samen te werken met standaardisatieorganisaties in de VS en andere landen; — Een gezamenlijke strategie voor de 	<p>In Nederland is het NSCS (Nederlands Cyber Security Center) opgericht. Dit centrum coördineert voor de Nederlandse overheid de cyber security in nauwe samenspraak met het bedrijfsleven en de academia. Zij volgen de relevante internationale standaardisatieontwikkelingen nauwgezet.</p>	<p>NEN wordt in de CSCG vertegenwoordigd door Jelte Dijkstra.</p> <p>Nederlandse belanghebbenden kunnen via NEN deelnemen in de CSCG. Hier is in 2012 geen gebruik van gemaakt. NEN zoekt actief naar belanghebbenden, met het doel een geconsolideerde Nederlandse inbreng te leveren. Contact is gezocht met o.a. het NCSC.</p> <p>Edgard de Lange van het ministerie van Economische Zaken is het Nederlandse lid in de Management Board en is de National Contact Officer van ENISA. Logius heeft contact met Marnix Dekker van ENISA in het kader van cloud computing.</p>

eToegang			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
<p>de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) van het ministerie van Veiligheid en Justitie. (NCSC). Deze ontwikkeling is echt gericht op de praktijk van samenwerken. Wellicht kan hier wel uit naar voren komen dat er meer standaardisatie op dit gebied nodig is.</p> <p>Eind 2012 zal de Commissie met voorstel voor een strategie voor internetveiligheid naar buiten komen, deze is nog niet verschenen en wordt uitgesteld naar 2013. Hierin zullen lidstaten o.a. worden aangemoedigd om informatie uit te wisselen. Dit stuk zal vooral beleidsmatig zijn, er zullen geen concrete standaarden en normen in worden opgenomen. Fondsen voor onder andere e-authenticatie zullen beschikbaar worden gesteld in het nieuwe programma Connecting Europe Facility. Uit CEF kan financiering voor standaardisatie worden vrijgemaakt.</p> <p>Op 22 december 2012 is er een zogenaamde call for proposal gepubliceerd van het CIP/ICT programma. Onder het Zevende Kaderprogramma (tot 2013) wordt het Competitiveness and Innovation Programma (CIP) gefinancierd. Onderdeel van het CIP is het ICT Policy Support Programme (ca 700 miljoen euro) dat onderzoek financiert dat zeer nauw raakt aan e-overheidsontwikkelingen Dit programma richt zich op het stimuleren van innovatie en competitie door het verbreden en verbeteren van het gebruik van ICT door burgers, bedrijven en overheden. Eén</p>	<p>VS en de EU vast te stellen voor de ontwikkeling van een internationaal raamwerk van standaarden op het gebied van Cybersecurity;</p> <p>— De Europese inbreng in standaardisatiecommissies van ISO en IEC te coördineren met het oog op de implementatie van een gezamenlijke strategie van de VS en de EU.</p>		

eToegang			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
<p>van de thema's van de bovengenoemde call is 'Trusted eservices'. Er worden onder dit thema pilots gefinancierd over cyberaanvallen, beveiliging van netwerk infrastructuur en een pilot rond veilige en betrouwbare melding van malware (dit is een verzamelnaam voor kwaadaardige en/of schadelijke software.) De call sluit op 14 mei 2013.</p> <p>ENISA. European Network and Information Security Agency. Het Europees Agentschap voor netwerk- en informatiebeveiliging (ENISA) heeft een capaciteitsversterking van de Europese Unie (EU), de EU-landen en het bedrijfsleven ten doel zodat de problemen met betrekking tot de netwerk- en informatiebeveiliging kunnen worden voorkomen, beheerst en opgelost. Het doel van ENISA is ook de Commissie en EU-landen bijstand en advies te verlenen. Het agentschap kan ook worden verzocht de Commissie bij te staan bij de uitvoering van voorbereidende technische werkzaamheden met het oog op de actualisering en verdere ontwikkeling van de communautaire wetgeving. Verder moet ENISA de samenwerking tussen de diverse spelers van de particuliere en openbare sector vergemakkelijken en bevorderen om zo een voldoende hoog beveiligingsniveau in EU-landen te bewerkstelligen.</p>			

eToegang			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
ENISA heeft een liaison met JTC 1/SC 27.			
	<p>NEN ISO/IEC 27000-reeks 'Code voor informatiebeveiliging'</p> <p>ISO/IEC JTC 1/SC 27 werkt aan herziening en uitbreiding van deze normen, mede naar aanleiding van een algemene herziening, door ISO, van de opzet van normen voor managementsystemen (vgl. ook ISO 9000).</p> <p>ISO/IEC 27001 wordt volgens de nieuwe High Level Structure (HLS) structuur voor management normen opgezet. Dit leidt tot ISO/IEC 29146 <i>Information technology - Security techniques - Framework for Access Management (AcM) and the secure management of the process to access ICT information resources, associated with the accountability of an entity within some context.</i></p> <p>De NEN-normcommissie voor dit onderwerp benadert de nieuwe ontwikkelingen met enige voorzichtigheid. De commissie is bang dat ISO/IEC 27000 teveel een algemene managementnorm wordt met weinig concrete aanwijzingen voor 'IT beveiliging'. Er ontstaan op basis van de 27001 en 27002 veel sectorspecifieke normen, bijv. voor de financiële sector en gezondheidszorg.</p> <p>ISO/IEC JTC 1/SC 27 breidt de 27000-</p>	<p>'NEN-ISO/IEC 27001:2005 nl' en 'NEN-ISO/IEC 27002:2007 nl' staan vermeld op de Lijst open standaarden als 'Pas toe of leg uit'</p> <p>'ISO/IEC 10118:2004' staat vermeld op de Lijst open standaarden als 'Gangbaar'</p> <p>ISO/IEC 27001:2005 is in een Nederlandse vertaling overgenomen als Nederlandse norm NEN-ISO/IEC 27001:2005 nl <i>Informatietechnologie - Beveiligingstechnieken - Managementsystemen voor informatiebeveiliging - Eisen</i></p> <p>ISO/IEC 27002:2007 is in een Nederlandse vertaling overgenomen als Nederlandse norm NEN-ISO/IEC 27002:2007 nl <i>Informatietechnologie - Beveiligingstechnieken - Code voor informatiebeveiliging</i></p> <p>ISO/IEC 10118-3:2004 is overgenomen als Nederlandse norm NEN-ISO/IEC 10118-3:2004 en.</p> <p>. Diverse baselines van overheden zijn gebaseerd op ISO 27001 en ISO 27002, waaraan ook gerefereerd wordt als 'Code voor informatiebeveiliging'. De Diginotar-affaire en 'Lektoker' hebben geleid</p>	<p>NEN NC 3810027 'Informatiebeveiliging' volgt het werk van ISO/IEC/JTC 1/SC 27 actief. Er is een toenemende belangstelling onder de commissieleden om rechtstreeks deel te nemen aan het internationale werk van SC 27.</p> <p>De samenstelling van NEN NC 381027 is als volgt:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Jeroen Dits (KPN) — Jurjen Bos (Equens) — Piet Donga (ING, voorzitter) — Frank Fransen (TNO) — Anno Keizer (Urenco) — Henk Keijzer (KEMA) — Henny van de Pavert (Rabo) — Henk Marsman(Deloitte) — Joop Zomer (ABN-AMRO) — Ad Buckens (Ernst & Young Audit) — Rob Weemhoff (IBM) — Beer Franken (AMC) — Jan Rietveld (NEN, secretaris) <p>De Nederlandse overheid was bij de ontwikkelingen rond de 27000-serie niet betrokken. Het ministerie van EL&I is toegetreden tot de normcommissie maar heeft uiteindelijk geen rechtstreekse bijdrage geleverd.</p>

eToegang			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<p>reeks verder uit, met de ontwikkeling van:</p> <ul style="list-style-type: none"> — NEN-ISO/IEC 27017-1 <i>Information technology - Security techniques - Cloud computing security and privacy management system - Security controls – Part 1: Requirements</i> — NEN-ISO/IEC 27017-2 <i>Information technology - Security techniques - Cloud computing security and privacy management system - Security controls - Part 2: Guidelines on information security controls for the use of cloud computing services based on ISO/IEC 27002</i> — NEN-ISO/IEC 27018 <i>Information technology - Security techniques - Cloud computing security and privacy management system – Privacy elements/aspects</i> <p>ISO/IEC JTC 1/SC 27 onderhoudt ook ISO/IEC JTC 1 10118-3 <i>Information technology - Security techniques - Hash-functions - Part 3: Dedicated hash-functions</i>, de zogenaamde 'Whirpool hash' die ook op de Lijst open standaarden is vermeld.</p>	<p>tot een bewustwordingsimpuls en aanscherping van eisen, bijvoorbeeld voor gebruik van DigiD. De 'Code voor informatiebeveiliging' wordt alom erkend als basis voor informatiebeveiligingsbeleid.</p> <p>NORA biedt, naast principes, een paar <i>best practices</i> die kunnen helpen bij de informatiebeveiliging van geautomatiseerde gegevensverwerking, te weten het Normenkader voor de beveiliging van ICT-voorzieningen (NIBI), en een architectuuraanpak, inclusief een aantal eerste IB-patronen (IB PTR).</p> <p>Nora 4.0 krijgt een katern informatiebeveiliging, en daarnaast is de Baseline Informatiebeveiliging Rijksdienst aangenomen, aan een versie voor de gemeenten wordt gewerkt.</p> <p>Ook de ICT-beveiligingsrichtlijnen voor webapplicaties van het NCSC, uit 2012, verwijzen naar NEN-ISO/IEC 27001, 27002 en 27005.</p> <p>Naar aanleiding van de Diginotar affaire een interbestuurlijke Taskforce informatiebeveiliging ingericht die tussen 2013 en 2014 met name op bestuurlijk niveau informatiebeveiliging moet agenderen en laten uitvoeren</p>	

eToegang			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<p>CENELEC TC 215</p> <p>Aanpalend aan het werk van ISO/IEC JTC 1/SC 27 is in Europa, in CENELEC TC 215/WG3 <i>Facilities and infrastructures</i> dit jaar gestart met de ontwikkeling van NEN-EN 50600-2-5 <i>Data centre facilities and infrastructures - Part 2-5: Security systems</i></p>	<p>De NEN normcommissie 381888 'Computerruimtes en datacenters' heeft vanuit de invalshoek 'faciliteiten en infrastructures' een visie en benadering ontwikkeld voor het treffen van bouwkundige, elektronische en organisatorische maatregelen voor de veiligheid van datacenters. Deze visie en benadering zijn ontwikkeld binnen het kader van de Nederlandse Praktijkrichtlijn (NPR) 5313 'Computerruimtes en datacenters'.</p> <p>NPR 5313 'Computerruimtes en datacenters' zal op 1 maart 2013 worden gepubliceerd.</p>	<p>NEN NC 381888 'Computerruimtes en datacenters' bestaat uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Jeffrey Gadellaa, Strukton WorkspHERE (voorzitter) — Ton van Bergeijk, NEN (secretaris) — Bas van Asten, Remtech Nederland — Jarno Bloem, TelecityGroup Netherlands B.V. — Michel de Boer, Wagner Nederland B.V. — Hans den Boer, Hi-safe systems — Jordy den Boer, KEMA — Hans Hekman, Kannegieter — André Hiddink, Rittal B.V. — Edgar Hogenbirk, APAC Airconditioning B.V. — Fokke van Hijum, Lasent B.V. — Kees Loer, TCN Data Hotels — Peter Matlung, Grontmij — Niek van der Pas, Legrand/Minkels — Elbert Raben, Rittal B.V. — Eric Taen, ICTroom Company B.V. — Emiel Taling, Datwyler Cables GmbH — Jaco Verheij, Defensie/IVENT — Niek Verzijl, VROM/Rijksgebouwendienst — Jan Wiersma, EvoSwitch <p>Bij de ontwikkeling van NPR 5313 is onder andere voor het onderwerp beveiliging aangesloten op publicaties van het Centrum Criminaliteitsbestrijding en Veiligheid (CCV). Het draagvlak van het CCV is breed. Hierbij aangesloten partijen</p>

eToegang			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
			zijn o.a.: <ul style="list-style-type: none"> — Ministerie van Veiligheid en Justitie; — Ministerie van Binnenlandse Zaken; — Verbond van Verzekeraars; — Werkgeversorganisatie VNO-NCW; — Vereniging van Nederlandse Gemeenten; — Raad van Korpschefs. Relevante publicaties van het CCV: <ul style="list-style-type: none"> — Model Integrale Brandveiligheid Bouwwerken (IBB); Model Integrale Criminaliteitspreventie Bouwwerken (ICB), in ontwikkeling.
	<p>In IETF houden 16 werkgroepen zich bezig met aspecten van IT-beveiliging. Nieuw in 2012 is de werkgroep <i>System for Cross-domain Identity Management</i> (SCIM) die van invloed is op identificatie en authenticatie in de Cloud.</p> <p>De werkgroep TLS is belast met de standaardisatie van het 'transport layer' beveiligingsprotocol, dat door het Forum Standaardisatie is overgenomen als 'gangbaar'. De werkgroep heeft naast de versies 1.0, 1.1 en 1.2 van TLS een aantal bijbehorende <i>ciphersuites</i> gedefinieerd.</p>	<p>TLS 1.0, ontwikkeld door IETF (RFC 2246), staat vermeld op de Lijst open standaarden als 'gangbaar'</p> <p>De huidige versie van TLS is 1.2 (RFC 5246).</p> <p>TLS wordt breed toegepast als transportlaagbeveiliging.</p>	<p>Volgens recente verslagen van IETF WG SCIM is hierin in elk geval één Nederlander actief: Bert Greevenbosch, waarschijnlijk namens het Fraunhofer Instituut.</p> <p>In de Werkgroep TLS wordt niet door Nederlanders geparticipeerd.</p>
	<p>ECMA speelt geen rol van betekenis op het gebied van standaarden voor</p>		<p>Geen Nederlandse betrokkenheid</p>

eToegang			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<p>beveiliging.</p> <p>Veel standaarden van ECMA worden bij ISO/IEC ingebracht. Ook het zogenaamde NGCN-rapport uit 2009 van de werkgroep Corporate Telecommunication Networks (CN) van ECMA is in ISO/IEC ingebracht (<i>Next Generation Corporate Networks (NGCN) - Security of Session-based Communications</i>)</p>		
	<p>W3C besteedt in haar Web Security Context Working Group aandacht aan specifieke beveiliging in een web-omgeving " <i>to enable users to come to a better understanding of the context that they are operating in when making trust decisions on the Web; e.g., giving up passwords or other sensitive information to possibly malicious sites.</i>" Dit is afgesloten met de publicatie van 'Web security context – User interface guidelines'</p>		Geen Nederlandse betrokkenheid.
	<p>De OASIS-commissie voor IDCloud (Identiteit in de Cloud) werkt aan veiligheidsproblemen in cloud computing met betrekking tot identiteitsbeheer. Het doel van de TC is om definities en terminologieën in het kader van Identity Management te harmoniseren; <i>use cases</i> en profielen te identificeren en te definiëren; en beperkingen van bestaande normen met betrekking tot Identity Management in de Cloud in kaart</p>		Geen Nederlandse betrokkenheid

eToegang			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	brengen.		
<p>Voorstel voor een verordening voor e-handtekeningen en eID (2012)</p> <p>Op 4 juni 2012 heeft de Europese Commissie een voorstel voor een verordening voor eHandtekeningen en eID uitgebracht. Deze verordening moet de richtlijn eHandtekening uit 1999 vervangen. De huidige richtlijn heeft voor een zekere mate van harmonisatie van de praktijk rond eHandtekeningen gezorgd, maar ondanks deze kaders is het nog steeds lastig om grensoverschrijdende elektronische transacties uit te voeren. Dat geldt ook voor "trust services" als elektronische datering, elektronische zegels en levering, en authenticatie van websites, waarvoor interoperabiliteit op Europees niveau ontbreekt. Daarom staan er voor deze diensten gemeenschappelijke regels en methoden in de ontwerpverordening. Wat betreft eID biedt het voorstel rechtszekerheid op basis van het beginsel van wederzijdse erkenning en aanvaarding: de lidstaten dienen de nationale eID's te aanvaarden die officieel bij de Commissie zijn aangemeld. De lidstaten zijn echter niet verplicht om hun nationale eID's te registreren.</p>	<p>Het voorstel voor de verordening voor eHandtekeningen en eID is technologie-neutraal opgesteld. Standaarden worden dus niet benoemd. Wel is er sprake van een comité waar later technische uitwerkingen zullen plaatsvinden. Dit comité is regelgevend en kan dus implementatieregelgeving opleggen.</p> <p>Vanwege de bestaande verschillen tussen nationale eID-oplossingen heeft standaardisatie van eID's de belangstelling van CEN (TC 224).</p>	<p>De acties zijn gerelateerd aan de Digitale Agenda en de Malmö strategie</p> <p>De Large Scale pilots, in het bijzonder PEPPOL en STORK (inmiddels beëindigd).</p>	<p>Het ministerie van EL&I is betrokken bij de onderhandelingen van dit voorstel, er vindt afstemming plaats met het ministerie van BZK. Aanspreekpunten zijn</p> <ul style="list-style-type: none"> — Freek van Krevel, EL&I — Arjan Haasnoot, EL&I — John Stienen, BZK.
<p>STORK</p> <p>STORK was een proefproject dat moest zorgen voor de grensoverschrijdende</p>		<p>STORK heeft veel raakvlakken waaronder:</p> <ul style="list-style-type: none"> — ECAS Het European 	<p>Het Ministerie van Binnenlandse Zaken, en het Ministerie van EZ participeren in STORK 2.0. (Jan Timmermans, Freek van Krevel); In eerdere fasen waren ook</p>

eToegang			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
<p>erkenning van nationale elektronische-identiteitssystemen (e-ID). De pilot liep van tot 2008 tot en met 2011. STORK heeft een Quality of Authentication Assurance (QAA) raamwerk opgeleverd om elektronische identiteiten naar kracht te duiden. Verder heeft er een pilot integratie van ECAS, het European Commission Authentication System met STORK plaatsgevonden. STORK heeft verder gemeenschappelijk specificaties opgeleverd, een gemeenschappelijke code en een raamwerk voor duurzame inzetbaarheid van eID's op Europees niveau. STORK heeft bewezen dat technische grensoverschrijdend gebruik van eID met de door STORK ontwikkelde infrastructuur mogelijk is. Dit betekent niet dat alle hindernissen zijn weggenomen. Vooral op juridisch en organisatorisch vlak is er nog het een en ander nodig om tot volledige interoperabiliteit te komen. Hiervoor wordt onder andere aangesloten bij een regelgevend traject rondom het voorstel voor een verordening voor eID en elektronische handtekeningen dat nu in onderhandeling is.</p> <p>Er is inmiddels een vervolg op STORK, namelijk STORK 2.0. STORK 2.0 zal lopen van 2012 tot en met 2015. STORK 2.0 zal voortbouwen op de resultaten van STORK en moet zorgen voor interoperabiliteit van verschillende aanpakken op nationaal en EU-niveau op het gebied van eID voor personen, voor juridische entiteiten en moet een faciliteit</p>		<p>Authentication System van de Europese Commissie, het aanhaken va ECAS op STORK is voorzien;</p> <ul style="list-style-type: none"> — eJustice programma wil gebruik maken van de STORK oplossing; — Beslissing van Raad en Parlement op het gebied van erkenning van elektronische identiteiten (digitale Agenda); — Onderzoek naar de duurzaamheid van STORK (ISA); — Richtlijn 1999/93/EG betreffende een gemeenschappelijk kader voor elektronische handtekeningen. 	<p>specialisten van DigiD (ICTU/ Logius) betrokken evenals de Belastingdienst (zou deelnemen aan een van de proeven maar heeft zich teruggetrokken).</p>

eToegang			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
inrichten die mandateren mogelijk moet maken. Een aantal van de bouwstenen van de STORK infrastructuur moet worden beheerd. Waarschijnlijk zal dit gebeuren onder de nieuwe overkoepelende grootschalige pilot eSens.			
De Europese Richtlijn 1999/93/EG betreffende een gemeenschappelijk kader voor elektronische handtekeningen is in Nederland omgezet in de wet elektronische handtekeningen. Hiermee wordt het gebruik van de elektronische handtekening (EHT) vergemakkelijkt worden en moet er een bijdrage worden geleverd aan de wettelijke erkenning van de EHT naast de handgeschreven handtekening.	<p>EESSI</p> <p>Het European Electronic Signature Standardisation Initiative (EESSI) is in 1999 opgezet door de ICT Standards Board van CEN/CENELEC/ETSI. EESSI coördineerde de Europese standaardisatieactiviteiten in het kader van Richtlijn 1999/93/EC betreffende elektronische handtekeningen.</p> <p>Standaarden werden ontwikkeld in de CEN/ISSS E-sign workshop en in ETSI TC SEC/ESI. Verwijzingen naar vereiste standaarden verschenen in de Official Journal in juli 2003. Deze standaarden maken deel uit van een grotere reeks van door EESSI ontwikkelde specificaties. Na voltooiing van haar werkprogramma werd EESSI in oktober 2004 ontbonden.</p> <p>De Europese standaardisatie op het gebied van elektronische handtekeningen is daarna, zij het minder actief, voortgezet in andere groepen.</p> <p>Het beheer van de standaarden van</p>	<p>De volgende CWA's zijn vermeld in de Official Journal van de EU, voor verwijzing vanuit Richtlijn 1999/93:</p> <ul style="list-style-type: none"> — CWA 14167-1:2003 <i>Security requirements for Trustworthy Systems Managing Certificates for Electronic Signatures – Part 1: System Security Requirements</i> — CWA 14167-2:2004 <i>Security requirements for Trustworthy Systems Managing Certificates for Electronic Signatures – Part 2: Cryptographic Module for CSP Signing Operations with Backup – Protection Profile (CMCSOB-PP)</i> — CWA 14169:2004 <i>Secure Signature-Creation Devices, version 'EAL 4+'</i> 	<p>NEN NC 381017 'Identificatiekaarten' is de Nederlandse tegenhanger van CEN/TC 224.</p> <p>De leden van de NEN-commissie zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Ronald van Kemp (Equens) — Jaap de Bie (Translink) — Henk Dannenberg (NXP) — Tom Kinneging (SDU) — Arjan Geluk (Collis) — Maarten van Wijk (ABN AMRO) — Eduard de Jong (De Jong Holding) — Jan Rietveld (NEN, secretaris)

eToegang			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<p>EESSI is als volgt belegd:</p> <p>CEN/TC 224 onderhoudt:</p> <ul style="list-style-type: none"> — CWA 14355 <i>Guidelines for the implementation of Secure Signature Creation Devices</i> — CWA 14167-1/4 <i>Security Requirements for Trustworthy Systems Managing Certificates for Electronic Signatures</i> — CWA 14169 <i>Secure Signature-Creation Devices "EAL 4+"</i> — CWA 14170 <i>Security Requirements for Signature Creation Applications</i> — CWA 14890-1/2 <i>Application Interface for smart cards used as Secure Signature Creation Devices</i> <p>Dit onderhoud omvat ook eventuele 'opwaardering' van CWA's naar EN. Voor CWA 14980 is dat proces inmiddels doorlopen.</p> <p>Het CEN bureau onderhoudt:</p> <ul style="list-style-type: none"> — CWA 14172 -1/8 <i>EESSI Conformity Assessment Guidance</i> — CWA 14365-1/2 <i>Guide on the Use of Electronic Signatures</i> <p>ETSI TC ESI onderhoudt::</p> <ul style="list-style-type: none"> — CWA 14171 <i>General guidelines for</i> 		

eToegang			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<i>electronic signature verification</i>		
<p>Rijbewijzen</p> <p>Verordening (EU) nr. 383/2012 van de Commissie van 4 mei 2012 tot vaststelling van de technische voorschriften betreffende rijbewijzen met een ingebouwd opslagmedium (microchip)</p>	<p>European Citizen Card</p> <p>CEN/TC 224 en ISO/IEC JTC 1/SC 17</p> <p>Deel 2 van de European Citizen Card, 'Logical data structures and security services' is doorontwikkeld en officieel gepubliceerd door CEN/TC224.</p> <p>Deze standaard sluit aan bij het geheel aan standaarden dat onder de noemer European Citizen Card wordt gepubliceerd:</p> <p>De European Citizen Card (ECC) is een technische specificatie (CEN TS 15480) bestaande uit vijf onderdelen.</p> <p>Deel 1: physical, electrical properties and transport protocols (Physical Card Interface).</p> <p>Deel 2: logical data structures and card services (Logical Card Interface).</p> <p>Deel 3: Interoperability using and application interface (Middleware).</p> <p>Deel 4: Recommendations for issuance, operation and use (Card Profiles).</p> <p>Deel 5: General introduction to all aspects of the standard, too be introduced in April 2013.</p>		<p>NEN NC 381017 'Identificatiekaarten' is de Nederlandse pendant van ISO/IEC JTC 1/SC 17 en CEN/TC 224 die beide aan normen voor identificatiekaarten werken.</p> <p>CEN/TC 224 is o.a. verantwoordelijk voor de European citizen card (ECC). Nieuwe activiteiten betreffen onder andere <i>secure signature, signature creation and verification, authentication,</i></p> <p>De leden van de NEN-commissie zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Ronald van Kemp, Equens — Jaap de Bie, Translink — Henk Dannenberg, NXP — Tom Kinneging, SDU — Arjan Geluk, Collis — Maarten van Wijk ABN AMRO — Eduard de Jong, De Jong Holding — Jan Rietveld NEN, (secretaris) <p>Marjo Geers van Collis participeert in CEN/TC 224/WG 15 ECC.</p>

eToegang			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<p>CEN TS15480 is ontwikkeld in CEN/TC224/WG 15. Inmiddels heeft WG 15 de eindversie van ECC-3 opgeleverd. Dit is een aanvulling op ISO/IEC 24727 toegepast op identificatiekaarten. In dit proces zijn ook enkele wijzigingen in ISO/IEC 24727 goedgekeurd teneinde de Europese en internationale standaarden met elkaar in overeenstemming te brengen.</p> <p>Belangrijk is dat in ECC-4 een profiel beschreven zal worden dat in overeenstemming is met ISO/IEC 12905 en bedoeld is om de uitgifte van gepersonaliseerde identificatiekaarten te vergemakkelijken.</p> <p>ISO/IEC JTC1/SC17 <i>Cards and personal identification</i> richt zich voornamelijk op technische aspecten van identificatiekaarten. Deze subcommissie van JTC 1 werkt nauw samen met ICAO (International Civil Aviation Organization),. In ICAO worden standaarden gemaakt voor reisdocumenten. Deze ICAO-standaarden worden overgenomen door SC 17. WG3 <i>Machine readable travel documents</i> is verantwoordelijk voor deze overname. WG 3 is verder betrokken bij de volgende onderwerpen.</p> <p>— <i>Towards better practice in National identity management. Sub-group has been established, terms of reference defined, the scope of the project and content of the TR has been agreed.</i></p>		

eToegang			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<p><i>Project leadership has been assigned.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> — <i>Machine assisted document security verification. Draft paper has been accepted and the content of the TR has been approved for presentation at next ICAO TAG/MRTD Meeting.</i> — <i>Standards for Emergency/Temporary Passports. Work progresses toward the specifications for incorporation into the next issue of the Supplement and to then be included in a new Edition of Part 1 of Doc 9303.</i> — <i>Support Capacity-Building Work in Identity Management and Border Security. A number of workshops, seminars and missions have been supported.</i> — <i>Supported INTERPOL in the identification and assignment of an Alpha-2 Code. WG3 assisted INTERPOL in identifying and reserving an Alpha-2 Code required by INTERPOL to meet its PKD obligations when issuing an INTERPOL eMRTD.</i> 		
	<p>SAML - Security Assertion Markup Language (SAML) is ontwikkeld door het Security Services Technical Committee van OASIS. SAML is een raamwerk, gebaseerd op XML, voor het uitwisselen van informatie over</p>	<p>SAML 2.0 staat vermeld op de Lijst open standaarden als 'Pas toe of leg uit'.</p> <p>SAML kent in NL verschillende niet</p>	

eToegang			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<p>gebruikersauthenticatie, gebruikersrechten en attributen. SAML maakt single sign-on en single sign-off bij webbrowsing mogelijk.</p> <p>SAML 2.1 is in ontwikkeling. In november 2010 heeft de SSTC van OASIS de volgende specificaties goedgekeurd:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Service Provider Request Initiation Protocol and Profile V1.0 — SAML V2.0 Identity Assurance Profiles V1.0 <p>De ontwikkelingen rond SAML 2.1 zijn vooral gericht op een eenvoudiger implementatie en beheer van SAML, naast kleine technische aanpassingen.</p> <p>XACML (eXtensible Access Control Markup Language)</p> <p>XACML is een standaard waarin is vastgelegd hoe bepaald kan worden of een web service voldoet aan de vereisten.</p>	<p>interoperabele implementaties. Vanuit Logius wordt daar nu project gestart om de verschillende profielen op één lijn te krijgen.</p>	
	<p>Objecten</p> <p>ISO/IEC JTC1/SC6 Telecommunications and information exchange between systems maakt op generiek niveau normen voor objectidentificatie. Dit helpt bij het aanvragen, toekennen, registreren unieke informatie objecten, eenduidig te identificeren, verifiëren en valideren. Belangrijke normen:</p>		<p>NEN NC 381006 'Telecommunications' is de Nederlandse pendant van ISO/IEC JTC 1/SC 6 en is o.a. verantwoordelijk voor ISO/IEC 8824-1, ISO/IEC 9834-1.</p> <p>NC 381006 bestaat uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Herman Leenders, NXP — Geert Awater, QualComm — Teus de Zwart, Echelon

eToegang			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<ul style="list-style-type: none"> — ISO/IEC 8824-1 <i>Abstract Syntax Notation</i> — ISO/IEC 9834-1 <i>Procedures .Object Identifiers (OID)</i> <p>In 2012 is de ontwikkeling gestart van diverse nieuwe normen voor protocollen aangaande:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Future networks — Smart devices, homes, buildings, cities, grids <p>Voorbeelden zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> — ISO/IEC 29181-2 Future networks: Problem statement and requirements - Part 2: Naming and addressing — ISO/IEC 17811-2 Device control and management – Part 2: Protocol specification for device control and management <p>Ook is in SC 6 een aanvang gemaakt met de adaptatie van adaptatie van PKI aan omgevingen met veel onderling verbonden systemen (zoals <i>smart grids</i>).</p>		<ul style="list-style-type: none"> — Ton van Bergeijk, NEN (secretaris)

eDocumenten			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
<p>SPOCS</p> <p>De grootschalige pilot voor de dienstenrichtlijn SPOCS (Simple Procedures Online for Cross-border Services) liep oorspronkelijk van 2009 tot en met 2012. SPOCS is inmiddels afgerond. De resultaten zijn als volgt:</p> <ul style="list-style-type: none"> — In de meeste deelnemende landen zijn wel points of single contact beschikbaar gesteld, maar er moet nog veel gebeuren voordat deze 'fully operational' zijn. — De points of single contact zijn wel beschikbaar, maar vaak nog niet ingericht voor 'full case handling', dus is er in feite (nog) niet echt sprake van één loket. Dit verschilt wel erg tussen landen onderling. — De cross-border functionaliteit van de points of single contact is nog erg gebrekkig (bijvoorbeeld: het toezenden van e-formulieren naar buitenlandse service providers is vaak nog niet mogelijk). — Wettelijke en taalkundige barrières blijven bestaan (bijvoorbeeld SPOCS vertaalt alleen de algemene informatie en niet de formulieren waarmee daadwerkelijk wordt gewerkt.) — Er is te weinig inzicht in het wettelijk kader van andere landen, waardoor benodigdheden voor businessuitbreiding ook onbegrijpelijk worden. <p>De pilot moet een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van een "Europese</p>	<p>Binnen SPOCS worden diverse standaarden gehanteerd: Een belangrijke specificatie voor eDelivery is ETSI TS 102 640 <i>Electronic Signatures and Infrastructures (ESI) - Registered Electronic Mail (REM) - Architecture, Formats and Policies</i>. ETSI werkt ook aan de ontwikkeling, voor de EC, van een <i>TSL (Trusted Services List) Conformance Checker</i>, die de lidstaten in staat stelt om hun eigen <i>trusted lists</i> in overeenstemming te brengen met Besluit 2010/425/EU, en overeenkomstigheid met technische eisen te toetsen. Voor het ontsluiten van documenten in een digitale kluis (eSafe) is een <i>common interaction model</i> ontwikkeld, gebaseerd op de volgende <i>protocol stack</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Webprotocollen voor de gebruikersinterface en <i>control flow</i> (voornamelijk http en SS/TLS) — Webservices (WS-*) protocol (voornamelijk SOAP 1.2, WSDL) met inbegrip van de onderliggende webstandaarden zoals http en SSL/TLS en XML-standaarden (XML, XML Schema, XML Encryption voor de gegevensstroom) <p>Verder wordt vanuit SPOCS verwezen naar diverse standaarden van WC3, IETF, WS-1 en OASIS. Een overzicht van standaarden in het kader van SPOCS is beschikbaar: </p>		

eDocumenten			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
<p>Informatiegemeenschap voor Groei en Banen". SPOCS moet de invoering van de dienstenrichtlijn bevorderen. In de dienstenrichtlijn (ingegaan in 2010) is bepaald dat lidstaten voor dienstverleners uit EU landen, vergunningen en formaliteiten via één loket elektronisch moeten kunnen afhandelen. Dit loket wordt in Nederland het dienstenloket genoemd. Het dienstenloket neemt voor dienstverleners nu al veel belemmeringen weg. Er is echter nog veel te verbeteren. Zo blijken niet alle gegevens tussen de dienstenloketten van de EU-lidstaten onderling uit te wisselen te zijn en biedt niet ieder dienstenloket de benodigde informatie in het Engels aan. De Europese Commissie wil dit met SPOCS verbeteren. Het doel van dit project is de dienstenloketten aan gemeenschappelijke specificaties te laten voldoen. Een doorontwikkeling waarmee de trans-Europese elektronische dienstverlening aan bedrijven verder wordt verbeterd. SPOCS zal de resultaten van STORK (eID) en PEPPOL (eProcurement) meenemen in relatie tot het grensoverschrijdende gebruik van eID en validatie van handtekeningen. SPOCS maakt gebruik van al bestaande infrastructuur, en nationale systemen (van service providers). Lidstaten kunnen aansluiten op SPOCS door middel van Points of Single Contact. SPOCS maakt gebruik van open standaarden. Binnen SPOCS wordt gewerkt aan vijf zogenaamde bouwstenen: Syndication, eDocuments,</p>	<p>spocs.eu/index.php?option=com_processes&task=streamFile&id=18&fid=920</p>		

eDocumenten			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
eDelivery, eSafe en eServices.			
	<p>PDF 1.4 PDF 1.4 wordt niet door ISO beheerd maar door Adobe, zie: <i>PDF Reference: Adobe Portable Document Format, Version 1.4</i>, Adobe Systems Incorporated – 3rd ed. (ISBN 0-201-75839-3).</p> <p>PDF/A-1 is het formaat om documenten voor lange termijn te bewaren en gebaseerd op PDF 1.4. PDF/A-1 is wel een ISO-norm: NEN-ISO 19005-1 (PDF/A-1) <i>Document management - Electronic document file format for long-term preservation - Part 1: Use of PDF 1.4 (PDF/A-1)</i>. PDF/A1 (ISO 19005-1:2005).</p> <p>Op 19005-1 zijn twee correcties verschenen. In 2007 en 2011. De herziening waar aan gewerkt werd, is gestopt door de ISO/TC.</p> <p>PDF 1.7 PDF 1.7 is in tegenstelling tot PDF 1.4 wél een ISO-norm: ISO 32000-1 <i>Document management - Portable document format - Part 1: PDF 1.7</i>. In ontwikkeling is de op PFD 1.7 gebaseerde archiefstandaard, PDF/A-2: ISO 19005-2 <i>Document management - Electronic document file format for long-term preservation - Part 2: Use of ISO 32000-1 (PDF/A-2) (PDF 1.7)</i>.</p>	<p>Op de Lijst open standaarden worden vermeld als 'Pas toe of leg uit':</p> <ul style="list-style-type: none"> — PDF 1.7, als ISO 32000-1:2008 — PDF/A-1, als NEN-ISO 19005-1:2005 — PDF/A-2, als ISO 19005-2 <p>ISO 32000-1:2008 is niet overgenomen als Nederlandse Norm</p> <p>ISO 19005-1:2005 is in Nederland overgenomen als NEN-ISO 19005-1:2005 en Documentbeheer - Elektronische bestandsformaat document voor langdurige bescherming - Gebruik van PDF 1.4 (PDF/A-1)</p> <p>ISO 19005-2 is in 2011 in Nederland overgenomen als Nederlandse Norm NEN-ISO 19005-2:2011 Documentbeheer - Bestandsindeling voor elektronisch document voor lange termijn behoud - Deel 2: Gebruik van ISO 32000-1 (PDF/A)</p>	<p>Nederland (NEN) participeert niet actief in ISO/TC 171, die verantwoordelijk is voor de formele normering van PDF, maar is <i>observing member</i>. Vanuit de NEN-commissie <i>Archiefbeheer</i> wordt het werk van TC 171 wel gevolgd. In deze commissie nemen vanuit de overheid de volgende personen deel:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Hans Hofman (Rijksarchiefdienst) — Hugo Butter (ICTU, tot 2013)

eDocumenten			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<p>PDF/A-1 en PDF/A-2 staan geen 'embedded objects' toe. Om aan deze behoefte te voldoen, is in 2012 gepubliceerd:</p> <p>ISO 19005-3 <i>Document management - Electronic data format for long-term preservation including embedded files - Part 3: Use of ISO 32000-1 (PDF/A-3)</i></p> <p>PDF/A2 en PDF/A3 staan op het programma van ISO, maar dit zijn geen echte doorontwikkelingen. PDF/A2 moet achterwaarts compatibel zijn met PDF/A1: alle PDF/A1-documenten voldoen aan PDF/A2, maar niet alle PDF/A2-documenten zijn noodzakelijkerwijs in overeenstemming met PDF/A1. Van een echte doorontwikkeling lijkt geen sprake. Dit zou ook in tegenspraak zijn met de intentie van het standaardiseren van PDF/A, die immers moet zorgen voor een stabiel documentformaat voor lange-termijn opslag.</p> <p>PDF 2 PDF 2 is eind 2012 nog steeds in ontwikkeling: ISO/NP 32000-2 <i>Document management - Portable document format - Part 2: PDF 2.0</i>.</p> <p>ISO/TC 171 heeft in 2012 gepubliceerd:</p> <p>ISO 14289-1 <i>Document management applications - Electronic document file format enhancement for accessibility -</i></p>		

eDocumenten			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<i>Part 1: Use of ISO 32000-1 (PDF/UA-1).</i>		
	<p>EPUB</p> <p>International Digital Publishing Forum, IDPF is de ontwikkelaar van EPUB3. JTC 1/SC 34 wil samen met IEC/TC 100 een Joint Working Group opzetten om de EPUB-standaard over te nemen als ISO/IEC Technical Report. SC 34 wordt de verantwoordelijke commissie voor de EPUB norm en alle gerelateerde projecten binnen ISO/IEC. Verwacht wordt dat Korea eind 2012 de EPUB3-standaard indient via de Fast-track procedure.</p>		<p>Voor EPUB, ODF en OOXML is de betrokkenheid in handen van de zelfde NEN commissie:</p> <p>De NEN-commissie Documentformaten participeert in het werk van ISO/IEC JTC 1/SC 34. De leden zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Hans Bos, Microsoft BV — Michiel Leenaars, OpenDoc Society — Jan Kees Meindersma, Stichting Kennisnet (voorzitter) — Rob Weemhoff, IBM Nederland BV — Jan Rietveld, NEN (secretaris)
	<p>ODF</p> <p>ISO/IEC 26300:2006 <i>Information technology - Open Document Format for Office Applications (OpenDocument) v1.0</i> ISO/IEC 26300 is via een versnelde procedure (PAS-procedure) vanuit OASIS geratificeerd als ISO/IEC-norm. Het onderhoud van de norm wordt door OASIS gedaan in samenwerking met ISO/IEC JTC 1/SC 34 <i>Document description and processing languages</i>, de formele beheerder van de norm.</p> <p>ODF 1.2 is door OASIS goedgekeurd en wordt waarschijnlijk via een PAS-procedure ook een ISO-norm. Inmiddels werkt OASIS al aan versie 1.3. Hierbij ontstaat de uitdaging dat OASIS zowel de laatste als de voorlaatste versie</p>	<p>ODF 1.2 staat vermeld op de Lijst open standaarden, als 'Pas toe of leg uit' voor de uitwisseling van reviseerbare documenten.</p> <p>ODF 1.2 is in Nederland overgenomen als Nederlandse norm NEN-ISO/IEC 26300:2007/A1:2012 en. Het amendement A1 'upgrade' ODF 1.1 naar ODF 1.2.</p> <p>NPR-ISO/IEC TR 29166:2011 is in Nederland overgenomen als Nederlandse Praktijkrichtlijn</p>	<p>ISOC-nl is als lid van OASIS betrokken bij</p>

eDocumenten			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<p>onderhoudt. ISO onderhoudt alleen de laatste versie van een norm. Hier is nog geen oplossing voor gevonden</p> <p>OASIS heeft een commissie opgericht die onderzoekt hoe ODF kan worden geschikt gemaakt voor het met meerdere auteurs werken aan één document. Het belangrijkste onderwerp is de 'change tracking' faciliteit.</p>		
	<p>OOXML</p> <p>ISO/IEC 29500 <i>Information technology - Document description and processing languages - Office Open XML File Formats</i></p> <p>Part 1: <i>Fundamentals and Markup Language Reference</i></p> <p>Part 2: <i>Open Packaging Conventions</i></p> <p>Part 3: <i>Markup Compatibility and Extensibility</i></p> <p>Part 4: <i>Transitional Migration Features</i></p> <p>ISO/IEC 29500 is via een versnelde procedure (<i>Fast track-procedure</i>) vanuit ECMA geratificeerd als ISO/IEC-norm. Het beheer en onderhoud van deze norm wordt volledig door ISO/IEC JTC 1/SC 34 gedaan. Er zijn bij ECMA geen verdere ontwikkelingen op het gebied van documentformaten.</p> <p>Van alle vier de delen zijn in 2012 nieuwe</p>	<p>'Open XML' wordt steeds meer toegepast, maar nog wel steeds geassocieerd met Microsoft Office en niet algemeen beschouwd als open standaard, wat het formeel wel is.</p>	

eDocumenten			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<p>versies verschenen.</p> <p>Noemenswaardig is een onderzoek naar in hoeverre een document geproduceerd met bijv. Microsoft Word, met behoud van attributen wordt weergegeven in ODF.</p> <p>In ISO/IEC/JTC 1/SC 34 is gewerkt aan de onderlinge compatibiliteit van ISO/IEC 26300 en ISO/IEC 29500. Dit heeft geresulteerd in een Technical Report (TR) ISO/IEC TR 29166 <i>OpenDocument Format / Office Open XML Translation – Guidelines</i>.</p> <p>Gezien het regelmatig hergebruik van tekst(fragment)en kan het voorstel voor een <i>Reference Model for Identification and Description of Document Fragments</i> belangrijk worden.</p>		
	<p>ISO/TC46 heeft in 2012 NEN-ISO 30301 gepubliceerd.</p> <p>NEN-ISO 30301 maakt het maken en beheren van archiefstukken een integraal onderdeel van de activiteiten, processen</p>	<p>OWMS 4.0 is vermeld op de Lijst open standaarden als 'Pas toe of leg uit', voor het metadateren van publieke overheidsinformatie op Internet</p>	<p>De normcommissie NC 38004611 Informatie- en archiefmanagement van NEN bestaat uit:</p> <p>— Max Beekhuis, Doxis (voorzitter)</p>

eDocumenten			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<p>en systemen van de organisatie en maakt bedrijfsefficiëntie, verantwoording, risicomangement en bedrijfscontinuïteit mogelijk. Ze maken het organisaties ook mogelijk de informatieve waarde toe te voegen aan bedrijfsmiddelen op zakelijk, commercieel en kennis gebied. Deze ISO-norm stelt eisen vast waar een Managementsysteem voor Archiveren aan moet voldoen. ISO 15489 is de basisnorm die 'best practices' voor informatie- en archiefmanagement ordent.</p>	<p>In 2012 heeft de normcommissie Informatie- en archiefmanagement van NEN, NEN 2084:2012 gepubliceerd. Deze norm geeft een taxonomie van documenttypen die samenlevingsbreed worden gebruikt. Bij het uitwisselen van documenten tussen applicaties biedt het harmoniseren van jargons voordelen. Er is rekening gehouden met keteninformatisering. Het eenduidig benoemen van documenttypen maakt het mogelijk dat processen gegevens van elkaar gebruiken en is belangrijk bij het communiceren over en het exporteren en centraal beheren van documenten. Deze behoefte aan eenduidigheid wordt groter naarmate rijks-, provinciale en gemeentelijke overheden, het bedrijfsleven en individuele burgers onderling meer gegevens met elkaar uitwisselen. Dit betekent dat ketenpartners, in dit geval de overheid en het bedrijfsleven, deze norm moeten kunnen gebruiken. Deze norm levert een bijdrage aan het structureren van metagegevens om het informatie- en archiefmanagement vorm te geven en uit te bouwen. De norm sluit aan bij Overheid.nl Web Metadata Standaard (OWMS), versie 4.0 en de Richtlijn Metagegevens Overheidsinformatie (RMO), versie 2.5.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — Auke Bloembergen, PBLQ — Dick Bunscoeke, Landelijk Overleg Provinciale Archiefinspectie (LOPAI) — Hugo Butter, Kennisprogramma Digitale Informatiehuishouding — Aart Goedewaagen, Justitiële Informatiedienst — Hans Hofman, Nationaal Archief — Jan Smeeke, Centric B.V. — Adrie Spruit, KING — Hans Waalwijk, Hogeschool van Amsterdam — Jan Rietveld, NEN (secretaris) <p>NPR 2083 is opgesteld door Jan Möller (Ministerie van Infrastructuur en Milieu) en Auke Bloembergen (PBLQ)</p>

eDocumenten			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
		<p>NEN 2082 biedt een minimale verzameling aan functionele eisen voor informatie- en archiefmanagement in programmatuur die organisaties kunnen gebruiken bij aanbesteding van bouw, aanschaf of vervanging van applicaties. De verzameling eisen is gericht op recordsmanagementapplicaties, en recordsmanagementfunctionaliteit in bedrijfsapplicaties en kantoorautomatisering. Organisaties kunnen de verzameling eisen als basis gebruiken en eigen specifieke eisen toevoegen. De verzameling eisen heeft betrekking zowel op (tekst)documenten, als op elk ander type informatieobjecten, zoals databases, websites, geografische informatiesystemen (GIS), CAD-systemen of multimediadocumenten.</p> <p>In 2010 heeft NEN haar praktijkrichtlijn NPR 2083 uitgebracht: <i>Geïntegreerde toepassing van ISO- en ISO/IEC-normen in de informatiehuishouding</i>. Het betreft een richtlijn voor het gecombineerd gebruik van NEN-EN-ISO 9001, NEN-ISO/IEC 27001 en NEN-ISO 15489-1.</p>	
	ISO/IEC JTC 1/SC 29 <i>Coding of Audio, Picture, Multimedia and Hypermedia Information</i> beheert de JPEG-standaard ISO/IEC 10918 <i>Information technology -</i>	ISO/IEC 10918-1:1994 staat vermeld op de Lijst open standaarden als 'Pas toe of leg uit', voor het gebruik van grafische	ISO/IEC JTC 1/SC 29 wordt voor Nederland gevolgd door een kleine normcommissie van NEN, met de

eDocumenten			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<p><i>Digital compression and coding of continuous-tone still images: Requirements and guidelines.</i></p> <p>De JPEG-standaard is stabiel.</p>	<p>afbeeldingen met <i>lossy</i> compressie binnen ODF-documenten. De overige delen van ISO/IEC 10918, waaronder deel vijf dat het eigenlijke <i>interchange format</i> definieert, staan niet op de lijst.</p> <p>ISO/IEC 10918-1 is niet overgenomen als Nederlandse Norm.</p>	<p>volgende leden:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Joop Talstra, Philips — Kees Teunisse, TP Vision — Ray van Brandenburg, TNO — Ton van Bergeijk, NEN (secretaris) <p>De normcommissie is vooral geïnteresseerd in ontwikkelingen op het gebied van bewegend beeld (ISO/IEC/JTC 1/SC 29/WG 11)</p>
	<p>ISO/IEC JTC 1/SC 29 <i>Coding of Audio, Picture, Multimedia and Hypermedia Information</i> beheert de PNG-standaard ISO/IEC 15948 <i>Information technology - Computer graphics and image processing - Portable Network Graphics (PNG): Functional specification.</i></p> <p>De PNG-standaard is stabiel.</p>	<p>ISO/IEC 15948:2003 staat vermeld op de Lijst open standaarden als 'Pas toe of leg uit', voor het gebruik van grafische afbeeldingen met <i>lossless</i> compressie binnen ODF-documenten.</p> <p>ISO/IEC 15948 is overgenomen als Nederlandse Norm NEN-ISO/IEC 15498:2004.</p>	<p>ISO/IEC JTC 1/SC 29 wordt voor Nederland gevolgd door een kleine normcommissie van NEN, met de volgende leden:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Joop Talstra, Philips — Kees Teunisse, TP Vision — Ray van Brandenburg, TNO — Ton van Bergeijk, NEN (secretaris) <p>De normcommissie is vooral geïnteresseerd in ontwikkelingen op het gebied van bewegend beeld (ISO/IEC/JTC 1/SC 29/WG 11)</p>

eFactureren			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
<p>In het Europese beleid om het gebruik van eFactureren te promoten zijn diverse sporen te herkennen. Binnen de Digitale Agenda wordt eInvoicing als activiteit benoemd. Dit is echter beledgd bij andere DG's: DG ENTR heeft als doelstelling (COM (2010)712 Final - "Reaping the benefits of electronic invoicing for Europe") dat in 2020 eFactureren de 'predominant method' van factureren is. 'Predominant' is niet gepreciseerd. Voor de uitvoering van dit beleid wordt DG ENTR ondersteund door het European Multi-Stakeholder Forum on eInvoicing Multi Stakeholder Forum (zie hieronder) waarin standpunten worden uitgewisseld en uitgangspunten onderschreven. Lidstaten worden verondersteld dit beleid met nationale fora te ondersteunen. DG MARKT beoogt het gebruik van eFactureren te stimuleren ter ondersteuning van haar doelstellingen rond eAanbesteding. De acties die hieruit voortvloeien zijn weliswaar afgestemd met het Multi-Stakeholder Forum, maar hebben hun eigen dynamiek. Om de beleidslijn te kunnen bepalen is de EC eind 2012 begonnen met een impact assessment van de alternatieven. In de Single Market Act II wordt als kernactie 10 genoemd 'make electronic invoicing the standard invoicing mode for public procurement'. In 2010 is de Europese richtlijn over het gemeenschappelijk stelsel van belasting over de toegevoegde waarde wat de</p>	<p>CEN Workshop eINV3</p> <p>Het werk van de CEN Workshop eInvoicing is begin 2012 afgerond. De volgende CWA's zijn gepubliceerd:</p> <ul style="list-style-type: none"> — CWA 16460 <i>Good Practice: e-Invoicing Compliance Guidelines - The Commentary</i> — CWA 16461 <i>Electronic invoice processes in Europe and enablement of SMEs to use them efficiently</i> — CWA 16462 <i>CEN e-Invoice Gateway</i> — CWA 16463 <i>Code of Practice for Electronic Invoicing in the European Union</i> — CWA 16464-1 <i>Electronic invoicing - Part 1: Addressing and Routing</i> — CWA 16464-2 <i>Electronic invoicing - Part 2: Model Interoperability Agreement for Transmission and Processing of Electronic Invoices and other Business Documents</i> — CWA 16464-3 <i>Electronic invoicing - Part 3: Conformance Criteria for Interoperability between Electronic Invoicing Services</i> <p>De CEN workshop eINV3 baseerde haar werk mede op de CII van UN/CEFACT</p>	<p>Per 2011 hebben alle leveranciers van de Rijksoverheid het recht hun factuur elektronisch aan te leveren bij één centraal aanleverpunt, de Digipoort.</p> <p>Logius heeft het door haar ontwikkelde Nederlandse semantisch factuurmodel aangemeld bij het Forum Standaardisatie voor opname op de 'Lijst open standaarden'. Het Forum heeft het College Standaardisatie geadviseerd het semantisch factuurmodel nu nog niet op de lijst op te nemen. De voornaamste redenen voor dit advies zijn gelegen in het feit dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> — eerst nog verdere – op inhoud gerichte – afstemming moet plaatsvinden met de experts die in de zomer van 2012 commentaar hebben geleverd op het model. — om tegemoet te komen aan de door het Forum gewenste acceptatie en implementatie aanvullende informatie essentieel is; hierin dient te worden aangegeven op welke wijze het model in de praktijk technisch dient te worden geïmplementeerd om in bedrijfsprocessen gebruikt te kunnen worden en op welke wijze (met name) de 	<p>Bij de CEN Workshop eInvoicing 3 waren de volgende Nederlanders in meer of mindere mate betrokken:</p> <ul style="list-style-type: none"> — André Groot, Normapme — Friso de Jong, invoicingplatform.com — Henk van Maaren, Cetima — Roel Crooijmans en Leen van Dalen, Equens — Jacob Boersma, Innopay — Jelle Attema, ECP — Joost Kuipers, Belastingdienst — Lennard Dijkum, Liaison Technologies — Peter Potgieser, RBS — Rob Zwart, Ricoh <p>Het secretariaat van WS eINV3 werd verzorgd door NEN (Jaap van der Marel)</p> <p>EL&I (Jan Julianus) heeft het voortouw gehad in het BNC-fiche ter beoordeling van Kernactie 10 ("Make electronic invoicing the standard invoicing mode for public procurement") in de Single Market Act II.</p>

eFactureren			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
<p>factureringsregels betreft, aangenomen. Deze stelt de BTW voor elektronische facturen gelijk aan die van papieren facturen. Hierdoor wordt de drempel om e-Facturen te gebruiken verlaagd.</p>	<p>(zie hieronder).</p>	<p>ontvangende partij(en) hier qua 'workflow' mee om moeten gaan (deze onderwerpen worden in een door MinEL&I m.b.t. deze context op te stellen 'Roadmap' opgenomen)</p> <ul style="list-style-type: none"> — het toetsingskader - ter voorkoming van kosten en dubbel werk - aan moet sluiten op bv. de 'Roadmap E-invoicing in public procurement' welke door de EC, DG MARKT ter beschikking is gesteld. — In Nederland is in maart 2012 de Wet op omzetbelasting gewijzigd om de richtlijn over het gemeenschappelijk stelsel van belasting over de toegevoegde waarde om te zetten. 	
<p>European Multi-Stakeholder Forum on Electronic Invoicing</p> <p>Om de invoering van eFactureren te bevorderen heeft de Europese Commissie een forum ingericht: het European Multi Stakeholder Forum on Electronic Invoicing. Dit forum heeft tot doel de Europese Commissie te adviseren over het wegnemen van drempels bij de brede invoering van eFactureren. Het oprichten van het Forum (C8467_en) is één van de acties die beschreven is in de Mededeling over <i>Reaping the benefits of electronic</i></p>			<p>In het European Multi-Stakeholder Forum on Electronic invoicing wordt actief deelgenomen door Nederlandse experts. De formele afvaardiging vanuit Nederland naar het Europese Forum bestaat uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Jan Julianus, EL&I — David de Nood, VNO/NCW <p>Peter Potgieser (RBS) vertegenwoordigt CEN in het Forum.</p> <p>Activity 4 van het Forum wordt geleid door Peter Potgieser (RBS, als</p>

eFactureren			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
<p><i>invoicing for Europe</i> (COM (20120) 712 Final) die op basis van de adviezen van de <i>Expert Group on e-Invoicing</i> is opgesteld. Het Europese forum overkoepelt door de lidstaten in te richten nationale fora. In die nationale fora dient de aansturing van de adoptie van eFactureren voor de lidstaat te zijn belegd en via het Forum zouden die nationale plannen op elkaar kunnen worden afgestemd.</p> <p>Het Forum kent 4 activiteiten die oorspronkelijk als volgt zijn geformuleerd:</p> <p>Activity 1: <i>Monitoring e-invoicing uptake in Member States and at EU level</i></p> <p>Activity 2: <i>Exchange of experiences and good practices</i></p> <p>Activity 3: <i>Propose appropriate solutions for remaining cross-border barriers</i></p> <p>Activity 4: <i>Migration towards a single e-invoice standard data model</i></p>			<p>vertegenwoordiger van CEN). Daarnaast zijn de volgende Nederlandse experts betrokken bij de vier activiteiten van het Forum:</p> <ol style="list-style-type: none"> Activity 1: Fred van Blommestein, RuG Activity 2: Henk van Heerde, Syntens, en David de Nood, VNO/NCW Activity 3: Rob Zwart (Ricoh) Activity 4: Jan Julianus, EL&I, en Jelte Dijkstra (NEN)
	<p>CEN/MUG Project</p> <p>De CEN Workshops eINV3 (gesloten), Bii2 (gesloten) en EBES (in afrondende fase) maakten deel uit van het CEN MUG project. Dit project stelde een Europese 'Core' Invoice vast op basis van een aanbeveling waarnaar o.a. in COM (2010) 712 Final wordt gerefereerd met betrekking tot eInvoice-formaten en schreef hiervoor implementatie-</p>		<p>Deelnemer in het MUG Project was vanuit Nederland:</p> <p>— Peter Potgieser, RBS</p> <p>Het CEN/MUG project werd voor CEN begeleid door NEN.</p>

eFactureren			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	aanbevelingen. Onder 'core' kan worden verstaan: een gelimiteerde dataset die door een groot deel van de facturerende partijen 'off the shelf' gebruikt zal kunnen worden als basisinformatie, waarbij aan de wet- en regelgeving wordt voldaan (denk aan VAT).		
<p>SEPA</p> <p>Het doel van SEPA (Single Euro Payments Area) is om in Europa één 'betaalmarkt' te creëren waarin eurobetalingen, credit transfert (SCT) (giro of overschrijving), direct debit (SDD) (incasso / domiciliëringen) en betaalkaarten overal op vergelijkbare wijze zullen functioneren, zowel binnenlands als tussen lidstaten. In november 2009 is de richtlijn in werking getreden.</p> <p>In de Digitale Agenda verbindt de Europese Commissie aan SEPA ook het ondersteunen van de totstandkoming van een "Interoperable eInvoicing Framework" (key action 2 digitale agenda).</p> <p>SEPA moet voor 1 februari 2014 zijn ingevoerd.</p>	<p>ISO/TC68</p> <p>ISO/TC68 heeft als scope de mondiale standaardisatie ten behoeve van de sector Financiële Diensten. TC68 heeft ISO 20022 <i>Universal financial industry message scheme</i> gepubliceerd, gebaseerd op SWIFT-specificaties. ISO 20022 biedt een flexibel raamwerk voor de ontwikkeling van elektronische berichten volgens eenzelfde aanpak. Een goedkeurings- en registratieproces maakt deel uit van ISO 20022. Dit kent drie soorten <i>registration bodies</i>: <i>Registration Management Group</i> (RMG), <i>Registration Authority</i> (RA) en diverse <i>Standards Evaluation Groups</i> (SEGs). De RA en de SEGs werken samen om registratieverzoeken te behandelen op aanwijzing van de RMG en in lijn met de <i>service levels</i> zoals gedefinieerd in ISO 20022.¹</p> <p>De ISO 20022 Financial Invoice Message</p>		<p>NEN NC 380068 is de Nederlandse pendant van ISO/TC 68. De normcommissie bestaat uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Ton van Andel (ABN/AMRO) — Peter Potgieser, RBS — Joop Zomer, ABN/AMRO — Pierre Karsten en Bas Peeters, Equens — Michiel van Doeveren, DNB — Michael Samson, NVB (voorzitter) — Arie Schilp, Rabobank — René Steenbeeke, Currence — Allard Keuter, Currence — Hein Gorter de Vries, GS 1 — Jan Rietveld, NEN (secretaris) <p>Vanuit de normcommissie wordt ook actief in diverse subcommissies en werkgroepen van ISO/TC 68 geparticipeerd.</p> <p>Gerard Hartsink is voorzitter van de RMG.</p>

¹ Zie verder www.ISO20022.org.

eFactureren			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	is relevant voor het dossier eFactureren.		Peter Potgieser (RBS) is vice-voorzitter van de Trade SEG.
	<p>UN/CEFACT</p> <p>De UN/CEFACT Cross Industry Invoice (CII) 2.0 biedt standaard XML schema's voor eFactureren.</p>	<p>De standaarden die UN/CEFACT hanteert en stimuleert worden gebruikt in logistieke ketens en administratieve processen over de gehele wereld. In Nederland zijn deze standaarden van groot belang voor onder andere de financiële sector, de retail, de Rotterdamse haven en overheidsdiensten, in bijvoorbeeld de sociale zekerheid, douane en landbouw. Voor overheidsdiensten is het belang van UN/CEFACT vooral groot, omdat daar het migratiepad wordt voorbereid en ontwikkeld van UBL 2.0 naar UN/CEFACT Cross Industry Invoice (CII)/</p> <p>Uit een onderzoek dat TNO heeft uitgevoerd ongeveer twee jaar terug bleek wel dat de samenwerking tussen UN/CEFACT en OASIS behoorlijk wat haarscheurtjes vertoonde waardoor het erg onduidelijk is of er in de toekomst echt gemigreerd gaat worden. OASIS lijkt met UBL toch te werken aan een doorontwikkeling waardoor de indruk ontstaat dat UN/CEFACT en OASIS beide een standaard gaan onderhouden.</p>	<p>De Nederlandse inbreng in UN/CEFACT wordt gecoördineerd door de expertgroep eBusiness Standards (NEBES); leden hiervan zijn veelal vertegenwoordigers van deelnemers in ECP.</p> <p>Het Ministerie van EZ is bezig met herstructurering van de Nederlandse vertegenwoordiging in UN/CEFACT</p> <p>Harm-Jan van Burg (Ministerie van Financiën) is Vice Chair van UN CEFACT.</p>

eFactureren			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<p>OASIS - UBL</p> <p>UBL, een 'uniform business language' ontwikkeld door OASIS standaardiseert een reeks elektronische (XML) bedrijfsdocumenten voor alle typen organisaties. Onder deze documenten zijn ook facturen te vinden.</p> <p>UBL 2.1 nadert zijn voltooiing en wordt naar verwachting begin 2013 door OASIS gepubliceerd.</p>	<p>Het Forum Standaardisatie adviseert om de Universal Business Standaard 2.0 te gebruiken – in de context van de informatie-uitwisseling tussen overheden en tussen overheid en bedrijfsleven – in situaties waar geen dominante sectorspecifieke standaarden gebruikt worden, maar wel begonnen wordt met eFactureren. . Dit advies is een aanvulling op het besluit van het College Standaardisatie uit mei 2008, waarin werd gekozen voor de standaard UBL 2.0 voor pilots; voor UBL geldt echter niet het 'pas toe of leg uit'-principe.</p> <p>Digipoort lijkt een eigen versie van UBL te gebruiken.</p> <p>Voor het gebruik van standaarden, waaronder UBL 2.0, is in april 2009 een convenant getekend tussen overheid (verschillende bestuurslagen, beleid en uitvoering) en bedrijfsleven (VNO-NCW, MKB Nederland en ICT-Office).</p>	<p>Pim van der Eyk van Sonnenglanz Consulting neemt deel in de OASIS UBL TC.</p>
	<p>ETSI</p> <p>ETSI Specialist Task Force (STF) 401 <i>ICT security in information preservation</i> werkt aan een standaard voor informatiebewaring die relevant is voor eInvoicing.</p>		<p>De Nederlandse normcommissie voor informatiebeveiliging, de NEN-NC381027 is hiervan op de hoogte. Ook de leden van de CEN/WS eINV3 weten van dit ETSI initiatief.</p> <p>In ETSI STF401 wordt voor zover bekend</p>

eFactureren			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
			niet vanuit Nederland deelgenomen.

eAanbesteden			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
<p>De Europese Commissie heeft in april 2012 een eAanbesteding strategie naar buiten gebracht. De strategie bevat een aantal actiepunten waaronder:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Er zal worden gewerkt aan een nieuw rechtskader rond e-aanbesteding. Een akkoord hierover moet in 2013 worden bereikt. — Wellicht komt er een harmonisatie van technische vereisten. Dit zou moeten plaatsvinden na de aanneming van een nieuw rechtskader. Het tijdpad hangt af van het verloop van de onderhandelingen rond dat rechtskader. — De Commissie zal de ontwikkeling van een e-aanbestedingsinfrastructuur financieren en ondersteunen door middel van het nieuwe subsidiefonds Connecting Europe Facility CEF. De projecten hieromtrent zullen lopen in 2014 en 2015. — De Europese Commissie gaat de grondslagen leggen voor elektronische systemen om de aanbestedingsuitgaven realtime te 	<p>CENWS Bii2</p> <p>De CEN Workshop voor "Business Interoperability Interfaces for Public procurement in Europe" heeft ter afsluiting van haar tweede fase in december 2012 een vijftal CWA's gepubliceerd:</p> <ul style="list-style-type: none"> — CWA 16558 Bii2 Architecture; — CWA 16559 eNotification; — CWA 16560 eTendering; — CWA 16561 eCatalogue — CWA 16562 Post-Award <p>Alle CWA's bevatten <i>profiles</i> en een aantal ook <i>guidelines</i>.</p> <p>De CEN workshop Bii2 heeft haar werk mede gebaseerd op de CII V2.0 van UN/CEFACT en op UBL.</p> <p>Een aantal belanghebbenden bereidt op dit moment een business plan voor Bii3 voor. Daarbij wordt ook overwogen - met het oog op verdere stabilisatie en inbedding in Europees beleid - om de CWA's 'op te waarderen' naar Europese</p>	<p>De diverse standaarden worden toegepast in verschillende Nederlandse Overheidsprogramma's als Standard Business Reporting, E-Factureren, EBF en TenderNed. In de private sector worden deze standaarden ook toegepast, maar soms ook eigen standaarden zoals bijvoorbeeld bij de Haven van Rotterdam. De samenhang tussen de verschillende standaarden is niet altijd duidelijk. Zie hiervoor ook het advies over lastenverlichting.</p> <p>CEN Bii-profielen worden gebruikt binnen PEPPOL (zie hieronder).</p>	<p>In de CEN Workshop Bii2 nemen de volgende Nederlandse personen deel:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Heleen Mosselman en Kornelis Drijfhout, TenderNed — Fred van Blommestein, Flowcanto <p>NEN (Jaap van der Marel) verzorgt het secretariaat van CEN/WS Bii2..</p>

eAanbesteden			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
<p>volgen. Dit moet rond medio 2013 gebeuren.</p> <p>— De Commissie gaat een jaarlijks rapport over e-aanbesteding publiceren beginnend in medio 2013.</p>	<p>Standaarden (EN).</p> <p>Afhankelijk van private maar ook publieke financiering en akkoord van de eBCG kan de workshop al in het eerste kwartaal van 2013 fase 3 starten.</p>		
<p>PEPPOL</p> <p>Tussen mei 2008 en april 2012 heeft de Commissie een grootschalige pilot gehouden met de naam PEPPOL. PEPPOL staat voor: Pan-European Public Procurement Online. Binnen PEPPOL is gewerkt aan de interoperabiliteit van de volgende bouwstenen:</p> <p>— Digitale handtekeningen;</p> <p>— Digitale Bedrijfsdossiers (hergebruik van al beschikbare elektronische bedrijfsinformatie);</p> <p>— Managen van elektronische Catalogi die gebruikt worden in het “aanbestedingsproces”;</p> <p>— eOrdering met als doel een eOrdering raamwerk;</p> <p>— eFactureren; een raamwerk voor het uitwisselen van elektronische facturen tussen lidstaten.</p> <p>PEPPOL is afgelopen maar de implementatie van PEPPOL zal door het OpenPEPPOL initiatief op twee manieren</p>	<p>Diensten die nu zijn beproefd in PEPPOL zijn onder andere elektronische uitwisseling van catalogi, het indienen van een tender, orders, facturen, virtuele bedrijfsdossiers. Ook is het gebruik, op beperkte schaal, van elektronische handtekeningen beproefd en de standaarden en systemen om uitwisseling mogelijk te maken (PEPPOL infrastructure). De resultaten van PEPPOL zijn onderverdeeld in infrastructuur en gebruik.</p> <p>PEPPOL heeft de BIS en de BusDox standaarden ontwikkeld. PEPPOL ondersteunt het gebruik van UBL 2.0 documenten en CEN/BII profielen. Een CEN/BII (Business Interoperability Interfaces) profiel is een specificatie van hoe men business processen, zoals eFactureren kan uitvoeren. PEPPOL implementeert de CEN/BII profielen om specifieke business scenario's te definiëren. Een PEPPOL Business Interoperability Specification (BIS) is een CEN BII Profiel met toegevoegde organisatorische en technische vereisten om Pan-Europees gebruik te ondersteunen.</p>	<p>Het Ministerie van EZ geeft aan dat het de standaarden en ontwikkelingen binnen Peppol volgt. Waar noodzakelijk ondernemen ze actie voor bijvoorbeeld de dossiers eFactuur en DigiInkoop.</p>	<p>In PEPPOL heeft Nederland (Ministerie van EI&I) een toehoorderstatus.</p> <p>TenderNed participeerde in PEPPOL</p> <p>Nederland is niet direct betrokken bij de pilot. De uitkomsten van het werk dat in deze pilot wordt uitgevoerd zijn bepalend voor de Nederlandse omgeving zoals het programma eFactureren, TenderNed, PKI.Overheid</p> <p>Volgens de publiekelijk beschikbare informatie zijn er geen Nederlandse deelnemers in de Europese pilotprojecten. Via informele kanalen volgt Nederland wel deze ontwikkelingen en zijn er plannen om verder aan te sluiten bij deze Projecten.</p>

eAanbesteden			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
worden voortgezet. Het ISA programma zal zorg dragen voor de governance van de gecentraliseerde software onderdelen/services (SML) voor PEPPOL transport infrastructuur (eDelivery). Voorts zullen de resultaten uit PEPPOL verder worden geïmplementeerd via de nieuw op te zetten overkoepelende grootschalige pilot eSens die in mei 2013 van start zal gaan.	De PEPPOL transportinfrastructuur gebruikt een set van technische specificaties die bekend staat onder de naam BusDox (Business Document Exchange). Deze worden gebruikt om organisaties toe te staan om veilig en betrouwbaar elektronische documenten uit te kunnen wisselen. BusDox is <i>document agnostic</i> , dit betekent dat gebruikers elk soort XML document kunnen uitwisselen tussen elk netwerk.		
In het BNC-fiche 7 over de 'Richtlijn hergebruik van overheidsinformatie, mededeling Open gegevens en het besluit over hergebruik van documenten van de Commissie', (zie https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-149919.html) worden drie voorstellen van de Europese Commissie besproken	<p>W3C besteedt in werkgroepen aandacht aan verschillende onderwerpen welke ook toegepast kunnen worden binnen de context van kenmerken en eigenschappen van catalogi. Zij worden daarmee relevant voor het onderwerp eAanbesteden.</p> <p>Standaarden specifiek voor de overheid en het publiceren van gegevens zijn samengebracht binnen de werkgroep "Government Linked Data".</p> <p><i>The mission of the Government Linked Data (GLD) Working Group is to provide standards and other information which help governments around the world publish their data as effective and usable Linked Data using Semantic Web technologies.</i></p> <p>In 2012 werd gewerkt aan de volgende ontwerpen:</p> <p>— Terms for describing people;</p>	Implementatie van GLD-standaarden in Nederland door Kennis- en Exploitatiecentrum Officiële Overheidspublicaties (KOOP) (zie http://www.forumstandaardisatie.nl/fileadmin/os/documenten/Casusbeschrijving_VU-KOOP_v1_0_concept.pdf)	Vanuit Nederland neemt Bart van Leeuwen (Netage.nl) deel in het linked-data werk van W3C

eAanbesteden			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<ul style="list-style-type: none"> — An organization ontology; — Data Catalog Vocabulary (DCAT); — The RDF Data Cube Vocabulary. <p>In de werkgroep 'Cascading Style Sheets' en 'HTML' is aandacht voor layout-standaarden, die relevant kunnen zijn voor e-catalogi en daarmee voor eAanbesteden. In 2012 is gewerkt aan 28 nieuwe normontwerpen op verschillend niveau:</p> <ul style="list-style-type: none"> — API niveau — Module niveau <p>De werkgroep 'RDF' en 'RDFa' houdt zich bezig met het 'beschrijven van resources'. Dit heeft een direct raakvlak met semantiek.</p> <p>De werkgroep 'Rule Interchange Format' definieert regels voor het uitwisselen en hergebruiken van gegevens in andere toepassingen. Denk hierbij aan catalogi, aanbesteden en 'bid process'.</p> <p>De werkgroep 'Protocols and Formats' geeft aandacht aan 'Accessible Rich Internet Applications' to increase the support for accessibility and interoperability in web specifications.</p> <p>De werkgroep 'SOAP-JMS' ontwikkelt een standaard voor de 'Java Message Service'</p> <p>Veel belangrijke publicaties van W3C zijn</p>		

eAanbesteden			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	overgedragen aan ISO/IEC JTC 1 voor formele afstemming.		
	<p>IETF besteedt in verschillende werkgroepen aandacht aan specifieke onderwerpen welke ook toegepast kunnen worden binnen de context van kenmerken en eigenschappen van catalogi. Zowel toepasbaar binnen de context van het dossier 'Dienstencatalogus' als binnen de context van het dossier 'Aanbesteden'. Van specifiek belang zijn de volgende werkgroepen van IETF:</p> <ul style="list-style-type: none"> — <i>Internationalized Resource Identifiers.</i> — <i>Uniform Resource Names</i> 		
	<p>OASIS UBL</p> <p>UBL, een 'uniform business language' ontwikkeld door OASIS bevat XML schema's voor 31 bedrijfsdocumenten voor alle typen organisaties. Onder deze documenten zijn ook schema's voor aanbesteding te vinden.</p>		Pim van der Eyk van Sonnenglanz Consulting neemt deel in de OASIS UBL TC.
	<p>OASIS - catalogi</p> <p>OASIS besteedt in circa 15 technische commissies aandacht aan specifieke onderwerpen welke samenhangen met de kenmerken en eigenschappen van catalogi. Daarmee zijn ze relevant voor</p>		

eAanbesteden			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<p>het onderwerp eAanbesteden.</p> <p>De volgende voor dit dossier relevante OASIS-commissies zijn actief:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Business-Centric Methodology (BCM), <i>defining methods to acquire interoperable e-business information systems within communities of interest</i> — CGM Open WebCGM; <i>advancing the vector graphics standard for online technical documents</i> — Content Management Interoperability Services (CMIS), <i>using Web services and Web 2.0 interfaces to enable information sharing across content management repositories from different vendors</i> — Customer Information Quality (CIQ), <i>delivering royalty free, open, international, industry and application neutral XML specifications for representing, interoperating, and managing Party (Person/Organisation) Centric Information (Name, Address, Party Profile and Party Relationships)</i> <p>Energy Market Information Exchange (eMIX), <i>exchanging price information and product definitions in energy markets and to those following markets</i></p>		
<p>Europese Dienstencatalogus - De EC wil een Europese dienstencatalogus opstellen om het zo eenvoudiger te maken diensten</p>		<p>In Nederland zijn de samenwerkende catalogi ontwikkeld voor overheidsdiensten. Op het</p>	

eAanbesteden			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
<p>over landsgrenzen heen aan te vragen en af te nemen. Op deze manier wordt de Interne Markt gestimuleerd.</p> <p>De catalogus moet toegang tot informatie en e-overheidsdiensten uit de lidstaten bieden. De toegang zal worden geregeld via een centraal punt waar de lidstaten via open specificaties informatie kunnen aanleveren. Er wordt ook actief gezocht naar diensten. De lidstaten kunnen hun eigen taxonomie, classificaties en 'description tags' behouden.</p> <p>De Europese Commissie is momenteel bezig met een studie naar een Europese Dienstencatalogus.</p>		<p>moment dat de Europese Dienstencatalogus ontwikkeld wordt zal Nederland daar bij aan moeten sluiten vanuit samenwerkende catalogi.</p>	
	<p>CEN/WS eCat is in 2002 opgericht met het doel produktclassificatieschema's en hun toepassing in elektronische catalogi te standaardiseren.</p> <p>In 2010 is WS eCat begonnen aan een tweetal nieuwe projecten onder de naam CEN/WS eCat/CC3P (<i>Classification and Catalogue systems for Public and Private Procurement</i>). Het eerste project is ePPS (<i>electronic product property server</i>). Het tweede lijkt van specifiek belang binnen deze verkenning: CC3P (<i>classification and catalogue systems for public and private procurement</i>) analyseert de classificatiesystemen die in Europa gebruikt worden voor openbare aanbesteding (CPV – <i>Common Procurement Vocabulary</i>) en enkele in de</p>	<p>eCAT/CC3P is van specifiek belang voor aanbestedingen. De relevantie van dit nieuwe werk voor dienstencatalogi moet nader onderzocht worden.</p> <p>Open standaarden voor objectclassificatie en identificatie ontbreken in de Lijst open standaarden.</p>	<p>CWA 15971 is mede-geratificeerd door ICTU (Melle Stegeman / Hans Overbeek).</p> <p>Vanuit de Nederlandse overheid wordt niet deelgenomen in WS eCat/CC3P.</p>

eAanbesteden			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	private sector (UNSPSC, GPC en eCl@ss). Vanuit het CC3P-project zullen voorstellen gedaan worden voor harmonisatie, <i>mapping</i> -methodes, het gebruik van elektronische catalogi en verbeteringen van het CPV.		

eRapporteren			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<p>XBRL</p> <p>XBRL is de standaard die zich richt op het uitwisselen van geaggregeerde bedrijfsinformatie. XBRL is een variant van extensible Markup Languages (XML).</p> <p><i>CEN/WS XBRL</i></p> <p>CEN heeft begin 2012 een nieuwe Workshop opgericht met als doel het normaliseren van XBRL in financiële en business rapportage.</p> <p>In het businessplan van de workshop worden de volgende twee doelen geformuleerd:</p> <ul style="list-style-type: none"> — <i>Standardise the usage of XBRL within the European and National Supervisory Authorities community and therefore with the organisations that have to report using XBRL. The fact of standardising the approach to XBRL will increase the number of current country implementations. The more organisations employ XBRL in a standardized way, the closer we move towards the possibility to create transparency and interoperability.</i> — <i>Provide a common list of indicators, labels and data set to describe a company profile or report company's key figures at a European level, connected to the existing local schemes.</i> 	<p>XBRL 2.1 staat vermeld op de Lijst open standaarden als 'Pas toe of leg uit'. Bij opname is wel het verzoek gedaan om zo snel mogelijk met een Nederlandse taxonomie te komen omdat de standaard zonder deze taxonomie niet bruikbaar is.</p> <p>XBRL wordt in Nederland gedragen door de non-profit organisatie XBRL Nederland. XBRL-NL heeft als doelstelling het bevorderen van digitaal rapporteren op basis van XBRL in Nederland.</p> <p>Dit initiatief wordt financieel en inhoudelijk gedragen door een veertigtal leden uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Bedrijfsleven (IT service providers) — Overheid (KVK) — Intermediaire organisaties (Accountants en hun verenigingen) — Onderzoek en — Onderwijs (Universiteiten) <p>XBRL wordt bij de Nederlandse overheid ingevoerd in het Logius programma SBR. Het wordt gezien als een oplossing met een groot potentieel voor administratieve lastenverlichting voor bedrijven.</p> <p>Vanaf 2013 is SBR de enige system-to-system aanlevermethode voor de</p>	<p>De volgende personen uit Nederland zijn betrokken bij het werk van CEN/WS XBRL:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Dave van de Ende, Deloitte — Paul Snijders, Semansys, XBRL-NL — Roland Hommes, Rhocon — Paul van der Ark, ECB Europe <p>NEN (Maarten Peelen) voert het secretariaat van CEN/WS XBRL</p>

eRapporteren			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
		IB- en VpB-aangiften voor het belastingjaar 2012	
	<p>ISO TC 154 Processes, data elements and documents in commerce, industry and administration</p> <p>ISO/TC 154 ontwikkelt ISO 17369 SDMX.</p> <p>Deze internationale norm biedt een geïntegreerde aanpak voor het uitwisselen van statistische gegevens en metadata (SDMX) waardoor interoperabiliteit tussen systemen mogelijk wordt.</p> <p>SDMX helpt organisaties bij het beheren van rapportages en de uitwisseling en verspreiding van statistische gegevens en metadata.</p> <p>In vierde kwartaal van 2012 zal een nieuwe versie van ISO 17369 verschijnen.</p>	<p>Sponsors achter SDMX zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Bank for International Settlements, — European Central Bank, — Eurostat — IMF — OECD — United Nations Statistics Division — World Bank <p>Eurostat promoot het gebruik van SDMX via het SODI-project (SDMX Open Data Interchange).</p>	<p>Vanuit Nederland zijn de volgende personen betrokken bij het werk van ISO/TC 154:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Peter Potgieser, RBS — Hein Gorter de Vries, GS1 <p>Nederland verzorgt het secretariaat van ISO/TC 154.</p> <p>CBS is partner in het SODI-project.</p>

eGegevens, uitwisseling en opslag			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
<p>Cloudstrategie</p> <p>De Europese Commissie heeft haar cloudstrategie gepresenteerd op 27 september 2012² (COM (2012) 529). De strategie omvat onder meer de volgende maatregelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> — De wildgroei aan technische normen terugdringen om interoperabiliteit, gegevensportabiliteit en reversibiliteit voor de gebruikers te verbeteren; welke normen hiervoor nodig zijn, moet in 2013 zijn bepaald. Het Europese Telecommunicatie en Standaardisatie Instituut (ETSI) krijgt de coördinerende taak om samen met stakeholders de standaarden voor cloud computing rond aspecten als beveiliging, interoperabiliteit en data-uitwisseling samen te stellen. Verder moet ETSI ervoor zorgen dat er Europees erkende technische specificaties worden opgezet; — De Europese Commissie wil steun geven aan pan-Europese systemen voor het certificeren van betrouwbare clouddienstverleners; — Er zal worden gewerkt aan het opstellen van veilige en eerlijke voorwaarden voor cloud computing-contracten, met inbegrip van overeenkomsten over het dienstverleningsniveau; — De Commissie zal een Europees cloudpartnerschap tussen nationale 	<p>ETSI Cloud Standards Coordination</p> <p>ETSI is in het kader van COM (2012) 529 belast met het coördineren van Europese standaardisatieactiviteiten voor cloud computing. Zij heeft hiertoe eind 2012 <i>Cloud Standards Coordination</i> opgericht. Die moet eind 2013 een aantal 'standards map' opleveren.</p> <p>Voorlopig worden de volgende deelgebieden onderscheiden:</p> <ul style="list-style-type: none"> — <i>Security & Privacy</i> — <i>Interoperability</i> — <i>Data portability</i> — <i>SLAs</i> — <i>Reversibility</i> <p>ETSI is overigens zelf al sinds 2010 bezig met het onderwerp 'Cloud', getuige ETSI TR 102 997 <i>Cloud; initial analysis of standardization requirements for Cloud services</i></p>		<p>De ontwikkelingen in ETSI worden van nabij gevolgd door Rob van Dorsten (BZK, Rijkscloud). Vanuit KING is Henri Rauch aangesloten.</p> <p>De Nederlandse leden van ETSI hebben zich verenigd in het Nederlands ETSI-Leden Overleg (NELO). Dit wordt voorgezeten door EL&I; het secretariaat wordt verzorgd door NEN.</p> <p>NELO bestaat uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Sico Enzler, KPN — Fokko Bos, EL&I, DGET — Gabrielle Owen, EL&I, DGET — Jean-Paul van Assche, EL&I, DGET — Herman Leenders, NXP — Johan van der Sanden, Philips — Saad Mezzour, Medtronic Bakken — Jacques Hulshof, Nedap — Peter Sanders, One2Many — Hans van Vliet, TNO ICT — Hans van der Veer, Alcatel Lucent — Bin Sai, Honeywell-Enraf — Koen Jaspers, PIDS — Hans Borgonjen, KLPD — Wim Zwart, Wireless solutions — Gert Gremmen, CE Test — Jelle Cnossen, NLKabel — Jan van der Meer, Ericsson — Wouter Blom, Telefication — Gert Roelofsen, BZK — Steven Boogaard, MinDef

² http://ec.europa.eu/information_society/activities/cloudcomputing/docs/com/com_cloud.pdf

eGegevens, uitwisseling en opslag			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
<p>overheden en het bedrijfsleven opzetten om de uitgaven door de publieke sector (20% van alle uitgaven aan IT) in goede banen te leiden om de Europese cloudmarkt vorm te geven, de Europese clouddienstverleners meer mogelijkheden te geven om te groeien en om de e-overheid goedkoper te maken en te verbeteren;</p> <ul style="list-style-type: none"> — Er zal verder gewerkt worden aan het bevorderen van gezamenlijke aanbestedingen van cloud computing diensten door overheidsorganisaties; — De Commissie wil in 2014 een digitale diensteninfrastructuur opzetten onder het voorgestelde Connecting Europe Facility. Deze infrastructuur moet cloud based public services leveren voor onder andere het online oprichten van bedrijven, grensoverschrijdende aanbestedingen, eHealth diensten en toegang tot openbare overheidsinformatie. <p>Verder wil de Commissie onderzoeken op het gebied van cloud computing stimuleren, meer bekendheid geven aan cloud computing en ondernemerschap rond cloud computing stimuleren.</p> <p>De Commissie zal eind 2013 te rapporteren over de voortgang van alle aangekondigde acties in deze strategie en zal wellicht nader beleid en wetgevende voorstellen naar buiten brengen.</p>			<ul style="list-style-type: none"> — Rudi Bekkers, Dialogic — Tineke Egyedi, TU Delft — Gert Dirkse, NEN (secretaris) <p>NEN verzorgt in opdracht van EL&I de afstemming van Nederlandse commentaren en stemposities ten aanzien van ETSI-publicaties die overgenomen worden als Europese standaard (EN).</p>

eGegevens, uitwisseling en opslag			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<p>In ISO/IEC JTC1/SC38 <i>Distributed Applications Platforms and Services</i> is een begin gemaakt met de standaardisatie rond <i>service-oriented architecture, web services</i> en <i>cloud computing</i>.</p> <p>SC38 heeft verschillende publicaties van W3C geadopteerd en gepubliceerd:</p> <ul style="list-style-type: none"> — NEN-ISO/IEC 40280 <i>Information technology - W3C Web Services Policy 1.5 – Attachment</i> — NEN-ISO/IEC 40210 <i>Information technology - W3C SOAP Version 1.2 Part 1: Messaging framework</i> — NEN-ISO/IEC 40220 <i>Information technology - W3C SOAP Version 1.2 Part 2: Adjuncts (Second Edition)</i> — NEN-ISO/IEC 40230 <i>Information technology - W3C SOAP Message Transmission Optimization Mechanism</i> — NEN-ISO/IEC 40240 <i>Information technology - W3C Web Services Addressing 1.0 - Core</i> — NEN-ISO/IEC 40250 <i>Information technology - W3C Web Services Addressing 1.0 - SOAP Binding</i> — NEN-ISO/IEC 40260 <i>Information</i> 	<p>NPR 5317 'Cloud computing'</p> <p>In 2012 is NEN in de normcommissie NC 381038 gestart met het nationale normalisatiewerk.</p> <p>Aan de hand van inventarisatie van bestaande normen, de ontwikkeling van de normenwegwijzer 'Cloud computing', en te onderkennen 'zorgpunten', is NEN gestart met de ontwikkeling van de Nederlandse praktijkrichtlijn (NPR) 5317 'Cloud computing'. Dit gebeurt vanuit de normcommissie (NC) 381038 in samenwerking met relevante marktpartijen, brancheorganisaties.</p>	<p>ISO/IEC JTC 1/SC 38 en andere internationale standaardisatieontwikkelingen op het gebied van 'cloud computing' worden voor Nederland gevolgd door normcommissie 381038 <i>Distributed Application Platforms and Services</i> van NEN. De normcommissie bestaat uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Hans Bos, Microsoft — Beer Franken, AMC (voorzitter) — Ton van Bergeijk, NEN (secretaris) — Pieter Jansen, Gemeente Den Haag — Michiel Steltman, DHPA — Peter Wilms, Deloitte — Nan Zevenhek, EuroCloud — Lennard Zwart (CloudVPS) <p>De Belastingdienst heeft belangstelling getoond voor standaardisatie rond DAPS, maar is nog geen lid geworden van NC 381038.</p> <p>NEN tracht experts rond de Rijkscloud bij het werk van de normcommissie te betrekken, in het bijzonder voor de ontwikkeling van de Nederlandse praktijkrichtlijn.</p>

eGegevens, uitwisseling en opslag			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<p><i>technology - W3C Web Services Addressing 1.0 - Metadata</i></p> <p>— NEN-ISO/IEC 40270 <i>Information technology - W3C Web Services Policy 1.5 - Framework</i></p>		
	<p>IETF – ‘Cloud computing’</p> <p>IETF is op dit moment aan het bekijken bij welke onderwerpen standaardisatie een belangrijke rol kan spelen. Tijdens de laatste bijeenkomst van IETF 79 in november 2010 zijn de volgende onderwerpen geïdentificeerd:</p> <p>— <i>Cloud Audit Automated Audit, Assertion, Assessment & Assurance API,</i></p> <p>— <i>Cloud Log,</i></p> <p>— <i>VPN extension to Pvt Cloud,</i></p> <p>— <i>VNM Model for PaaS,</i></p> <p>— <i>Telecom net Virtualization,</i></p> <p>— <i>Cloud Desktop,</i></p> <p>— <i>Cloud Use cases, SDO Survey,</i></p> <p>— <i>Industry Work Items,</i></p> <p>— <i>Cloud Reference Framework</i></p> <p>Een belangrijke ontwikkeling is die</p>	<p>Deze publicaties worden door de NEN normcommissie geëvalueerd om vast te stellen in welke mate deze relevant zijn voor de ontwikkeling van het draagvlak voor de Nederlandse praktijkrichtlijn (NPR) 5317 “Cloud computing.</p>	

eGegevens, uitwisseling en opslag			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	binnen de WG SCIM van IETF (zie dossier eToegang)		
	<p>NIST – Cloud computing</p> <p>NIST (National Institute for Standards and Technology) een Amerikaans instituut, heeft verschillende publicaties ontwikkeld welke mogelijk relevant zijn voor de ontwikkeling van Cloud computing.</p> <p>Mogelijk relevante publicaties zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> — NIST SP 500-292 <i>NIST Cloud Computing Reference Architecture</i>; — NIST SP 800-53 <i>Security and Privacy Controls for Federal Information Systems and Organizations</i>; — NIST SP 800-146 <i>Cloud Computing Synopsis and Recommendations</i>; — ... 	Deze publicaties worden door de NEN normcommissie geëvalueerd om vast te stellen in welke mate deze relevant zijn voor de ontwikkeling van het draagvlak voor de Nederlandse praktijkrichtlijn (NPR) 5317 “Cloud computing.	
	<p>ISO/TC154</p> <p>ISO/TC154 <i>Processes, data elements and documents in commerce, industry and administration</i> heeft als scope de standaardisatie van gegevensuitwisseling voor gebruik in handel en overheid. Dit omvat de organisatieprocessen en de daarbij behorende data welke gebruikt worden bij informatie-uitwisseling tussen organisaties. ISO 9735 - EDIFACT is in</p>	<p>ISO 8601:2004 staat vermeld op de Lijst met open standaarden, als ‘gangbaar’.</p> <p>ISO 8601 is overgenomen als Nederlandse norm NEN-ISO 8601:2005 Data-elementen en uitwisselingsformats - Gegevensuitwisseling - Weergave van datum en tijd</p>	<p>Deelnemers in de internationale groepen van ISO/TC 154 zijn voor Nederland onder andere:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Peter Potgieser, RBS — Hein Gorter de Vries, GS1 Nederland <p>NEN (Maarten Peelen) verzorgt het secretariaat van ISO/TC 154.</p>

eGegevens, uitwisseling en opslag			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<p>deze TC in beheer. EDIFACT is een internationale standaard voor elektronische gegevensuitwisseling (EDI). De standaard beschrijft de opmaak van het bericht dat gebruikt wordt voor de elektronische gegevensuitwisseling tussen ondernemingen, met als doel het schriftelijke verkeer bij handelstransacties tot het minimum te beperken.</p> <p>ISO/TC 154 beheert ook ISO 8601, de standaard voor de representatie van datum en tijd.</p>		
	<p>CEN/WS GITB2 (Global eBusiness Interoperability Test Beds) had tot doel om methodes te ontwikkelen voor het testen van eBusiness scenario's en de interoperabiliteit tussen diverse partijen te vergroten. Het lange termijn doel van GITB is om een Global eBusiness Interoperability Test Beds (GITB) infrastructuur op te zetten die door software verkopers en eindgebruikers wordt geïmplementeerd.</p> <p>Fase 2 richtte zich vooral op de vorming van een GITB structuur en architectuur.</p> <p>In februari 2012 heeft CEN/WS GITB2 de CWA 16408 <i>Testing Framework for Global eBusiness Interoperability Test</i></p>	<p>Onder de <i>use cases</i> die door GITB zijn bestudeerd, zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> — <i>Public Procurement: Northern European Subset of UBL (NESUBL) and Pan European Public Procurement (PEPPOL)</i> — <i>Public Procurement: CEN Business Interoperability Interfaces (BII)</i> 	<p>NEN verzorgde het secretariaat voor de CEN Workshop GITB2 en is betrokken bij de voorbereiding van een derde fase.</p> <p>Pim van der Eijk van Sonnenglanz Consulting was lid van CEN/WS GITB2.</p>

eGegevens, uitwisseling en opslag			
Europese beleidsontwikkelingen	Standaarden nieuw en in beheer	Toepassing standaarden	Nederlandse betrokkenheid
	<p>opgeleverd. Deze is te raadplegen op de website van CEN³.</p> <p>GITB 3 wordt momenteel voorbereid. Bij goedkeuring zal de EC uiteindelijk besluiten of financiering tot de mogelijkheden behoort. Indien dat het geval is zal CEN/WS GITB3 in de loop van 2013 starten met haar werkzaamheden. Die hebben tot doel om proof-of-concept te leveren van de voorgaande conceptuele fases.</p>		

Overige relevante ontwikkelingen en observaties

Verordening Europese Standaardisatie

Per 1 januari 2013 is de nieuwe Europese Verordening Normalisatie van kracht. De verordening schept een nieuw kader waarin alle vroegere richtlijnen, beschikkingen en besluiten over normalisatie zijn samengevat.

De Verordening bevestigt op een groot aantal punten de positieve waarde van normalisatie als instrument ter ondersteuning van regelgeving. Ook bevestigt het de belangen die aan normalisatie worden toegekend als het gaat om bevordering van het economisch- en handels verkeer, bevordering van innovatie en de bescherming van veiligheids-, consumenten- en milieubelangen

Nieuw in deze verordening is de grote nadruk op de brede inspraak van alle belanghebbenden, waarbij vooral aan het MKB aandacht wordt geschonken.

De belangrijkste regels worden hieronder samengevat;

- De NSB's (*National Standardization Bodies*) en ESO's (*European Standardization Bodies*, CEN, CENELEC en ETSI) zijn verplicht hun normalisatieprogramma bekend te maken, in ieder geval via publicatie op hun website en zij informeren elkaar hierover.
- De notificatieverplichting is uitgebreid. Het geldt niet alleen voor normen maar ook voor standardization deliverables (NTA, NPR, NVN etc). NSB's zijn verplicht om een

³ <http://www.cen.eu/cen/Sectors/Sectors/ISSS/Workshops/Pages/Testbed.aspx>

Overige relevante ontwikkelingen en observaties

waarnemer van andere NSB's op verzoek toe te laten tot hun commissies.

- NSB's en ESO's moeten normontwerpen op verzoek toe sturen aan collega NSB's of de Commissie. Zij moeten binnen 3 maanden reageren op hun eventuele commentaar. Ook blijft het *stand still* principe gehandhaafd.
- NSB's zorgen ervoor dat iedereen toegang heeft tot en commentaar kan geven op normontwerpen.
- Nieuw is dat een NSB verplicht is om indien zij opmerkingen ontvangt die er op wijzen dat een ontwerpnorm negatieve gevolgen zou hebben voor de interne markt zij overleg moet voeren met de ESO's en met de Commissie.
- NSB's dienen deelname van alle belanghebbenden te bevorderen, met name ook MKB, consumenten, werknemers en milieubelangen.
- ESO's dienen deelname aan standaardisatie door participanten in Europese researchprojecten te bevorderen.
- NSB's dienen de toegang van het MKB tot normalisatie en normen te bevorderen, *bijvoorbeeld* door:
  - in werkprogramma's aan te geven welke projecten interessant zijn voor het MKB
  - toegang te verlenen tot normontwikkeling zonder verplichting tot lidmaatschap of tegen speciale tarieven
  - toegang tot normontwerpen gratis te maken en/of samenvattingen op de website beschikbaar te stellen, en/of speciale tarieven te hanteren voor het beschikbaar stellen van normen, bijvoorbeeld door het aanbieden van pakketten
  - good practices uit te wisselen voor de bevordering van deelname vanuit MKB, en jaarlijks te rapporteren over hun activiteiten in deze.
- De nationale overheden en met name de markttoezichtautoriteiten worden aangemoedigd deel te nemen.
- De Commissie stelt jaarlijks een eigen werkprogramma vast van onderwerpen waarvoor zij verzoeken tot het opstellen van normen ('mandaten') wil indienen.
- Research organen van de EU (JRC) werken mee aan normalisatie.
- In normalisatieverzoeken van de Europese Commissie zijn doel (type document) en termijn aangegeven. De ESO's moeten binnen 1 maand laten weten of zij een verzoek accepteren.
- Het Europees Parlement kan bezwaar aantekenen tegen geharmoniseerde normen.
- Belangrijk in het kader van deze rapportage is de bepaling dat ICT specificaties, opgesteld door consortia of fora, kunnen worden aangewezen als referentie bij openbare aanbesteding na raadpleging van het Europese multi-stakeholderplatform inzake ICT-normalisatie. In antwoord hierop ontwikkelen CEN en CENELEC de zogenaamde 'Consortium Bridge'. Zie hieronder

Overige relevante ontwikkelingen en observaties

— De voorwaarden waartegen de Europese Commissie financiële steun kan geven voor normontwikkeling zijn niet gewijzigd. Wel zijn de voorwaarden voor mandaatfinanciering (steun aan ESO's) aangescherpt voor de eisen doorlooptijd en openheid. Europese belanghebbendenorganisaties die financiële steun ontvangen worden expliciet genoemd: Normapme (MKB), ANEC (consumenten), ECOS (milieu) en ETUI (werknemers).

Het Bureau Forum Standaardisatie geeft in FS 37-04-09A een overzicht van de kansen, bedreigingen en maatregelen van de herziening van het Europese standaardisatiebeleid vanuit het perspectief van het Forum.

CEN CENELEC Consortium Bridge

De kernactiviteit van de Europese standaardisatie-instituten CEN en CENELEC is de ontwikkeling van Europese Normen (EN). Daarnaast worden lichtere vormen van standaardisatiedocumenten ontwikkeld, de Technical Specifications (TS) en Workshop Agreements (CWA). Via de bestaande processen van CEN en CENELEC zijn al talrijke specificaties die oorspronkelijk buiten CEN en CENELEC zijn ontwikkeld, overgenomen als Europese Normen. Deze 'brugfunctie' wordt nu – ondermeer ingegeven door de nieuwe Verordening Europese Standaardisatie – verder geprofileerd: de 'CEN CENELEC Consortium Bridge'. In een document worden de processen en procedures beschreven als aantrekkelijke propositie voor consortia en associaties die voor hun specificaties de status van Europese Norm nastreven.

eSens

In mei 2013 start een nieuwe overkoepelende grootschalige pilot onder de naam eSens (Electronic Simple European Network Services). De pilot moet toewerken naar een duurzame infrastructuur voor interoperabele overheidsdiensten. De looptijd van de pilot is drie jaar en het budget zal naar schatting tussen de 24 en 42 miljoen euro bedragen. De pilot zal deels gefinancierd worden uit het nieuwe EU-programma Connecting Europe Facility (CEF). Binnen eSens zullen use cases worden gebruikt op het gebied van:

eProcurement

Agricultuur

eJustitie pilot

eWerkgelegenheid

Persoonlijke/burger Levenscyclus

eOnderwijs

eGezondheid

Business Lifecycle Piloting.

Verder betreft een belangrijk onderdeel van deze pilot het versturen van eDocumenten. Een apart onderdeel zal de grensoverschrijdende erkenning beroepskwalificaties zijn. Hiervoor wordt nu het Internal Market Information System (IMI) gebruikt en dit systeem zou geïntegreerd kunnen worden. Binnen eSens zal verder worden gekeken naar mogelijke andere pilots op gebieden zoals belastingen, persoonlijke mobiliteit, transport en wellicht op het gebied van de financiële sector. Het Nederlandse ministerie van Economische zaken trekt het werkpakket "Sustainability and Long-Term Governance".

De Nederlandse overheid deelnemers aan eSens zijn: het ministerie van EZ, het ministerie van V&J, het Forum Standaardisatie, Tendered en TNO

Overige relevante ontwikkelingen en observaties

CEN eBusiness Co-ordination Group (eBCG)

NEN, het Nederlandse Normalisatie-instituut en voor Nederland lid van CEN en CENELEC, heeft in 2011 na consultatie van belanghebbende partijen in Nederland de volgende knelpunten gesignaleerd in de Europese standaardisatie van eBusiness (B-to-B, B-to-G, G-to-B):

- Het door de Europese Commissie ingestelde concept van 'Call for Proposals' in de context van eEurope 2010 en soortgelijke initiatieven heeft in principe tot gevolg dat er activiteiten en projecten kunnen worden gestart waarbij de onderlinge samenhang niet vanuit een overkoepelend niveau op een gecentraliseerde wijze wordt gecontroleerd en bestuurd,. Daardoor kunnen overlap en witte vlekken niet worden vermeden - met als gevolg dat brede acceptatie en implementatie 'in het veld' worden belemmerd.
- Sommige organisaties, van oudsher opgericht voor het ontwikkelen van normen, hebben - mede om tegemoet te komen aan de wensen ten aanzien van kortere doorlooptijden dan degene die normaliter bij formele consensusvorming optreden - procedures opgesteld die uiteindelijk ook kunnen leiden tot het formuleren van afspraken om (business-)problemen op te lossen zonder dat die echter een formele 'norm'-status hebben. Een impliciet gevolg van deze aanpak is echter, dat de ontwikkelde afspraken overlap vertonen c.q witte vlekken open laten en niet noodzakelijkerwijs allen onder dezelfde strategie vallen.
- Voor Nederlandse overheidsprogramma's voor de stimulering van eBusiness is het nagenoeg ondoenlijk om een volledig en actueel beeld te krijgen van – de impact van – al deze verspreide initiatieven en hun samenhang;
- In Nederland gedefinieerde interoperabiliteitsoplossingen sluiten vaak niet optimaal aan op Europese en Mondiale initiatieven;
- Nederlandse belanghebbenden weten platformen voor de ontwikkeling van standaarden en de daardoor geleverde producten, zowel in Europa als daarbuiten, niet voldoende te vinden of te gebruiken;
- Het Nederlandse bedrijfsleven loopt het risico dat er bij de uitwisseling van goederen en/of diensten eisen worden gesteld door niet-Nederlandse derden door te verwijzen naar het gebruik van Internationale standaarden. Het risico is dat de Nederlandse situatie onvoldoende aansluit bij deze Internationale standaarden, waardoor in Nederland extra kosten moeten worden gemaakt om aan de eisen te kunnen voldoen.
- Nationale innovaties en initiatieven die interoperabiliteit in eBusiness bevorderen, kennen een lange weg om tot de facto en de jure normen te worden overgenomen. Vanuit die innovaties en initiatieven gezien is de kans klein dat Nederland zich hierdoor op de eerste rang op dit vlak kan bevinden, waardoor organisaties in Nederland zich moeten schikken naar andere oplossingen.

Op voorstel van NEN heeft CEN een coördinatiegroep voor eBusiness-standaardisatie (eBCG) opgericht, die het hoogste technische beleidsorgaan van CEN adviseert over het werkprogramma van CEN op het gebied van eBusiness – en de aanpak daarvan. De eerste vergadering van de eBCG vond plaats op 27 september 2012.

Ofschoon ingericht om met name *binnen* de organisatie van CEN en haar leden – de nationale normalisatie-instituten in 33 landen – te opereren wordt de eBCG in de praktijk door de Europese Commissie geconsulteerd bij het vertalen van Policy Objectives in Standardisation Activities. Daarmee is op Nederlands initiatief een belangrijke brug geslagen tussen beleidsontwikkeling en standaardisatie.

Voorzitter van de eBCG is Peter Potgieser (RBS). Het secretariaat wordt verzorgd door NEN (Jelte Dijkstra). Voor meer informatie, zie www.ebusinesscg.eu.

Connecting Europe Facility (CEF)

In oktober 2011 heeft de Europese Commissie een voorstel gedaan voor een nieuw subsidiefonds CEF. Dit fonds zal 50 miljard euro bevatten en moet de ontwikkeling van Europese transportnetwerken, energienetwerken en digitale netwerken bevorderen. Binnen die 50 miljard is 2,2 miljard geoormerkt voor de uitrol van „pan-european services“ als eID, eProcurement en eJustice. Op 7 en 8 juni heeft de Raad (Transport, Telecommunications and Energy) een eerste akkoord over het CEF gesloten. Dit betekent dat de algemene richting van het voorstel is geaccepteerd. Er zijn plannen in CEF voor een gecentraliseerd management voor CEF. Wellicht via de Europese

Overige relevante ontwikkelingen en observaties

Commissie of via een agentschap. Over details zal nog onderhandeld worden. Het Europees Parlement zal waarschijnlijk eind 2012 of begin 2013 over het voorstel stemmen.

ISA

Interoperabiliteitsoplossingen voor Europese overheidsdiensten' (ISA-programma - interoperability solutions for administrations), is gericht op back-officeoplossingen ter ondersteuning van de interactie tussen Europese overheidsdiensten en de implementatie van communautaire beleidsacties en activiteiten. Het ISA-programma moet bijdragen tot het aanpakken van de uitdagingen en het verzekeren van de continuïteit, en tegelijk een forum bieden voor de uitwisseling van ideeën en ervaringen. ISA heeft een zesjarig programma voor het bevorderen van de interoperabiliteit van de informatie infrastructuur van overheden in de lidstaten. Het programma heeft 5 actielijnen, waarmee lidstaten hun beleid en systemen op elkaar kunnen afstemmen en gebruik kunnen maken van gemeenschappelijke diensten.

1. Het ontwikkelen en verbeteren van gemeenschappelijke kaders ter ondersteuning van de interoperabiliteit over landsgrenzen en tussen sectoren (zoals richtsnoeren, specificaties)
2. De beoordeling van ICT implicaties van voor- en vastgestelde EU wetgeving, en planning van de ICT implementatie ter ondersteuning van implementatie van de wetgeving.
3. De ontwikkeling en het beheer van nieuwe en bestaande gemeenschappelijke voorzieningen (zoals het s-TESTA netwerk)
4. Het ontwikkelen en beschikbaar stellen van herbruikbare generieke voorzieningen (bijv. open source gebaseerde toepassingen)
5. Aanvullende maatregelen (zoals kennisoverdracht).

De Commissie wil met de hulp van ISA effectieve en efficiënte communicatie tussen lidstaten mogelijk maken en voorkomen dat elektronische barrières ontstaan door de ontwikkeling van elektronische overheid (e-overheid) voorzieningen, die de doelstellingen van de Interne Markt kunnen belemmeren. Daarnaast wil de Commissie herbruikbaarheid van voorzieningen stimuleren om te voorkomen dat lidstaten en sectoren steeds eigen oplossingen bedenken.

Het programma bouwt voort op het Europese programma on interoperable delivery of pan-European eGovernment services to public administrations, businesses and citizens (IDAbc) dat eind 2009 afliep, en heeft een relatie met I2010 en het CIP programma. Het programma heeft een budget van € 164 mln.

In 2011 is onder het ISA programma een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden om basisregistraties over de grens 'te ontsluiten'. Het onderzoek moest uitwijzen hoe het speelveld eruit zag en of de lidstaten bereid waren tot gezamenlijke actie op EU-niveau. Daarnaast ging het onderzoek in op de noodzaak en verwachtingen van het ontsluiten van basisregistraties en de kansen en risico's.

De uitkomsten van dit onderzoek omvatten een aantal aanbevelingen gericht op het bevorderen van interoperabiliteit op de verschillende interoperabiliteitsniveaus (juridisch, organisatorisch, semantisch en technisch). De belangrijkste aanbevelingen zijn: het opzetten van een juridisch referentiekader voor basisregistraties in Europa en het bevorderen van verplichte raadpleging van basisregistraties via meertalige interfaces.

Inmiddels is duidelijk dat er een vervolg op dit onderzoek gaat komen. Dit onderzoek zal zich waarschijnlijk meer gaan richten op de cross-sectorale vereisten van interoperabiliteit van basisregistraties. De Commissie doet dit omdat de publieke sector steeds meer gebruik maakt van informatie van verschillende typen basisregistraties. Dit vraagt om cross-sectorale interoperabiliteit

Overige relevante ontwikkelingen en observaties

eCodex

In 2010 is er een grootschalige eJustice pilot van start gegaan eCodex genaamd. De pilot loopt tot en met 2013. Het doel van deze pilot is het ontwikkelen van bouwstenen die de werking van grensoverschrijdende processen binnen het werkveld van justitie ondersteunen. Er zal gewerkt worden op een aantal verschillende terreinen, van elektronische identificatie tot document standaarden. eCodex richt zich voornamelijk op bestaande oplossingen in de lidstaten; er zal geen nieuw pan-Europees systeem ontwikkeld worden maar in plaats daarvan staat de interoperabiliteit tussen de diverse nationaliteiten centraal. Hierbij wordt voortgeborduurd op best-practices ervaringen uit de hoek van eJustice en de eOverheid. Bij deze pilot zal hecht worden samen worden gewerkt met de pilot STORK. Het Nederlandse Ministerie van Veiligheid en Justitie neemt deel aan de pilot.

eCodex richt zich op een aantal verschillende onderwerpen: eID voor natuurlijke en rechtspersonen, data en document transport in een veilige omgeving, document standaarden en semantiek. Alle oplossingen die uit deze werkpakketen voortkomen worden in de praktijk getest met bestaande use cases.

Het eCodex consortium heeft het afgelopen jaar gewerkt aan generieke eisen en de beschrijving van de randvoorwaarden voor de realisatie van e-Codex. Naast de juridische aspecten is de globale IT-architectuur beschreven en zijn de eisen voor de informatiebeveiliging, elektronische identiteiten, infrastructuur en semantiek geformuleerd en vastgesteld.

In eCodex wordt momenteel gewerkt aan het inrichten van verschillende use-cases, de identiteit en ondertekening van/door gebruikers, de uitwisselingsinfrastructuur en de semantische standaarden. Op dit moment wordt er gewerkt aan de doorontwikkeling van een open source koppelvlak (ebMS-stekker) om hiermee een alternatief te bieden voor bestaande commerciële koppelvlakken. Een binnen JustID ontwikkelde metadata workbench is omarmd als de tool om het metadata management voor e-CODEX te ondersteunen. Verder worden er bij eCodex nu ook actief uitvoeringsorganisaties betrokken. In juni zijn hier binnen de deelnemende lidstaten bijeenkomsten voor belegd. De uitvoerders zijn voorbereid op de testfase die eind 2012 zal starten. Inmiddels is besloten dat het e-CODEX project een vervolg zal krijgen van 14 maanden, waarin meer use-cases worden opgenomen en nog meer landen zullen participeren.

eCodex sluit wat betreft standaarden rond e-delivery aan bij twee andere grootschalige pilots PEPPOL en SPOCS.

Voor het Ministerie van V&J is Ernst Steigenga de contactpersoon bij eCodex.